JURAJ SIZGORIC
ŠIBENIK
ZNANSTVENI ODJEL
Inv. Br. p8/92

AKTUALNO

TRAJNA DRUŠTVENA SKRB - KAO DOMOLJUBNA OBVEZA

Četrdeset i šest branitelja 113. brigade dalo je život za slobodnu i neovisnu Hrvatsku, iza njih su ostale ucviljene obitelji i četrdeset i tri djeteta. Stotinu devedeset boraca je lakše, teže ili teško ranjeno. Mnogi su ostali trajni invalidi. Briga 113. šibenske brigade o obiteljima poginulih branitelja, te o ranjenim suborcima nije izostala. Trajna je i domovinska obveza društva da osigura uvjete za primjeren život obiteljima poginulih, te invalide obrambenog rata uključi u društvene tokove

Stranica 3.

ŠIBE
GLASILO OPĆINE
GOD. XXX. BROJ 1496
IZDAVAČ: INFORMATIVNI CEN ENA HRD
Šibenik, 22. kolovoza 1992.

I LIST
POŠTARINA PLAĆENA kod pošte 58000 Split TISKANICA
EKA "JURAJ ŠIŽGORIĆ" ŠIBENIK

SVEČANO PROSLAVLJEN BLAGDAN VELIKE GOSPE

RADOST ZA SVE LJUDE

Blagdan uznesenja Blažene Djevice Marije, u narodu poznat kao blagdan Velike Gospe i ove je godine svečano proslavljen u Vrpolju. Crkvica Gospe Vrpoljačke bila je prepuna vjernika koji su se došli pomoliti, zavjetovati i pokloniti pred Gospinom slikom

U ŽARIŠTU

IGRA ŽIVACA

Postupno oživljavanje i povratak ljudi u mjesta gdje je do jučer bila prva linija bojišta ohrabruje, iako to nije ni djelić onoga što bi značio povratak na okupirana područja. Buđenje Skradina i drage slike iz tog bedema naše obrane daju nadu, korak po korak život potiskuje smrt Stranica 2.

U ŽARIŠTU

IGRA ŽIVACA

Pojedinačni istupi i inicijative za definitivni obračun s okupatorom u takozvanim ružičastim zonama više su izraz »prelivene čaše« nego racionalnog i planiranog naboja. Treba biti načistu s tim da ta iskakanja mogu biti samo »od zla dva«. Nema nikakvih šansi pojedinačno i parcijalno rješavanje jednog dijela općine ili područja. Samo bismo uskočili u mrežu koju je neprijatelj razapeo. Njegova strategija i jest u tome da nas isprovocira da krenemo stihijski i bezglavo. On želi da nas izjednači sa sobom pred očima svijeta, a postupno da preuzmemo i njegovo mjesto na stupu srama

Nema parcijalnih rješenja ovog zamršenog čvora, ono je u rukama onih koji to čitavo klupko drže u rukama. Za razmrsivanje i odmatanje klupka, osim snage, potrebna je i koncentracija, i jasna spoznaja o glavnoj niti, niti vodilji. Ako te radnje čini više ruku i prati više očiju onda je koncentraciju, a pogotovo praćenje glavne niti teško ili nemoguće postići. Previše je u Europi i svijetu različitih interesa i opcija vezanih za ostavštinu pokojne Jugoslavije, da bi ga koncentrirano odmatali. Poveliko je klupko što ga desetljećima zamotaše i zamrsiše stvaratelji i štititeiji te iste Jugoslavije.

U jednom razdoblju činilo se da se situacija definitivno raščišćava, da će rat poput olujnog oblaka što se kreće od sjeverozapada konačno i zauvijek zamaći na jugoistok. Najbliže tim razmišljanjima bili smo u vrijeme priznavanja Hrvatske, Slovenije i BiH od većine država i konačno njihovo primanje u Ujedinjene narode.

To »razvedravanje« je zapelo na pitanju priznanja Makedonije i klupko se počelo zamotavati samoproglašavanjem takozvane SRJ. Pretenzije te tvorevine su da pod drugim imenom i u novoj ambalaži osim Srbije i Crne Gore uvuče i sva ostala područja koje ostali, jugovojska i četnici, kontroliraju. Naravno da je ova strateško politička opcija postala zgodan alibi svima onima koji potajno još nose u srcu jugotvorevine. Kasnije je pronađen i glavni glumac u ovaj tragikomediji po imenu Milan Panić. Gledamo ga ovih dana u različitim ulogama, od samopozivanja na europske konferencije o bivšoj Jugoslaviji do susreta i konzultacija sa jugogeneralima koji se još uvijek kunu na vjernost jugokomunizmu četničke provenijencije.

Dodatno kompliciranje situacije nastalo je nedosljednošću snaga UNPROFOR-a u provođenju Vanceova plana iz čega se rodila takozvana ružičasta zona. To je zapravo linija manjeg otpora i svojevrsno pristajanje na dolazak zaštitnih snaga na »liniju dodira«, što su i prije »verifikacije« Vanceova plana zagovarali okupatori.

Vrhunac zamršenosti ovoga čvora se upravo događa na tlu BiH. Kako rat odmiče stavovi Alije Izetbegovića bivaju čudniji i kontroverzniji. Jedan je agresor a više koncepcija obrane. HVO kao glavni nositelj i žrtva obrane BiH biva otvoreno ili prikriveno napadan od strane onih zbog čije indolentnosti se i događa ovo što se događa u BiH. Hoće li nakon svega Hrvati u toj, formalno-pravno postojećoj državi, i po drugi put morati braniti svoja ognjišta? Odnos svijeta prema svemu ovome od ružičastih zona i povratka prognanika, do intervencije u BiH ostavlja još uvijek dovoljno prostora srbočetničkim hordama da čine ovo što čine. Čini se da propusti i nepravde koje dolaze od zaštitnih snaga UNPROFOR-a više razgrađuju moral prognanika, nego sam rat i okupacija. Odnos prema okupatoru je jasan i prilično jednostavan — silom na silu, ali ako zakažu oni od kojih se očekivala objektivnost i zaštita, onda to izaziva više rezignaciju nego borbeni moral.

Pojedinačni istupi i inicijative za definitivni obračun s okupatorom u takozvanim ružičastim zonama više su izraz »prelivene čaše« nego racionalnog i planiranog naboja. Treba biti načistu s tim da ta iskakanja mogu biti samo »od zla dva«. Nema nikakvih šansi pojedinačno i parcijalno rješavanje jednog dijela općine ili područja.

Samo bismo uskočili u mrežu koju je neprijatelj razapeo. Njegova strategija i jest u tome da nas isprovocira da krenemo stihijski i bezglavo. On želi da nas izjednači sa sobom pred očima svijeta, a postupno da preuzmemo i njegovo mjesto na stupu srama. Koliko god nam se ponekad činilo da oslobađanje, na primjer, jednog sela u skradinskom zaleđu nije globalan nego lokalni problem, to, nažalost, nije točno. Sve je to u jednom lancu odnosa spram ovoga krvavog rata. Osim odlučnosti da oslobodimo svaki pedalj svoje zemlje treba nam više nego ikada mudrost.

Diplomatska mudrost i lukavstvo uz strpljenje čimbenici su koje sada trebamo. Naša otvorena duša, netaktičnost i goli entuzijazam na lokalnim razinama nije pravi partner za ove mučne pregovore. Zbog toga je pravi potez da se odredi osobe za pregovore na razini Republike Hrvatske, bez obzira o predmetu pregovora. Međusobno su ovisni i povezani preduvjeti za povratak prognanika u sela skradinskog zaleđa, Konavala, Baranje... Nigdje neprijatelj neće dobrovoljno napustiti osvojena područja. Svuda je isti kriterij a nalazi se u odgovoru na pitanje — hoće li okupator biti prisiljen mirnim to jest diplomatskim sredstvima ili silom?

Bez obzira na to kojim sredstvom će biti postignut cilj, svaki potez zahtijeva najvišu razinu planiranja u traženju odgovora na datu situaciju. Teško je to dokazati masi deprimiranih prognanika. Lako je o tome razglabati na konferencijama, pisati i govoriti, u njihovoj duši sve više zamjenjuju mjesta nada i ogorčenje. Ovdje se radi o dvije istine, odnosno stvarnosti. Jedna je objektivna, hladna, gotovo surova stvarnost, a druga je intimna, subjektivna, vruća — peče do boli. Iako smo dušom za ovu drugu, moramo razumom prihvaćati onu prvu, ona je preduvjet za sve. Naravno, republička razina rješavanja svake stope okupiranog teritorija, mora sadržavati potrebnu dozu energičnosti, beskompromisnosti. Mora postojati jasna crta ispod koje se ne može. Tu crtu moramo u svakom trenutku znati, jedino to može održati samopouzdanje i sigurnost.

Postupno oživljavanje i povratak ljudi u mjesta gdje je do jučer bila prva linija bojišta ohrabruje, iako to nije ni djelić onoga što bi značio povratak na okupirana područja. Buđenje Skradina i drage slike iz tog bedema naše obrane daju nadu, korak po korak život potiskuje smrt.

Vijesti o stradanju Slavonskoga Broda samo potvrđuju naše procjene o strategiji neprijatelja, jedan po jedan grad stavljati na križ, a u ostalim područjima mučki napadati i podržavati agoniju bespomoćnih. Dosadašnje ratno iskustvo im, međutim, ne ide na ruku. Mnogi gradovi (i naš) bili su na tom križu, uspješno su odoljeli i zauvijek zatvorili vrata okupatorima. Vratio se mir u Osijek, Vinkovce, Karlovac, Gospić, Šibenik, Zadar i druge hrvatske gradove, sišli su sa novinskih stupaca, TV dnevnika i vijesti radija — nadajmo se definitivno.

IVAN BURIĆ

OBLJETNICA RATNE MOBILIZACIJE CENTRA ZA OBAVJEŠĆIVANJE

985 KAO APAURIN

Jedna je općinska služba postala u proteklih 365 dana nerazdvojni dio naše svakodnevnice, a i mnoge smo noćne sate probdjeli u očekivanju zvuka sirene. Općinski centar za obavješćivanje, kao osnova Službe motrenja i obavješćivanja, mobiliziran je 22. kolovoza 1991. godine, odlukom općinskog sekretara za narodnu obranu, a na osnovi Zakona o obrani. U protekloj godini iz Centra je »izišlo« gotovo 20 tisuća različitih informacija, šesnaest puta je oglašena zračna, a šezdeset pet puta opća opasnost, a u više su navrata stanovnici Šibenika i šibenske općine upozoravani na mjere povećanog opreza. Upravo zahvaljujući gotovo besprijekornom funkcioniranju Centra za obavješćivanje, koji je surađujući uspješno s Radio-Šibenikom, pravodobno upozorio građane na svaku moguću opasnost od neprijateljskog napada, u protekloj je ratnoj godini u Šibeniku zabilježen neznatan broj ozlijeđenih i tek jedan poginuli civil. Priznanja su u međuvremenu stigla od zapovjednika Šeste operativne zone Hrvatske vojske, Mate Viduke, od Drugog bataljuna zračnog motrenja i navođenja, od Općinskog štaba civilne zaštite... No najveće je priznanje svakako povjerenje što su ga djelatnicima Centra dali sami građani. Telefon 985 zvonio je i kad nisu padale granate i prijetili avioni. Ljudi su upozoravali da negdje gori svjetlo, a ne bi smjelo jer zamračenje je, upozoravali su i na bezbroj drugih detalja od kojih su mnogi bili upravo dragocjeni, ali su i sami tražili informacije, obavijesti, ili jednostavno savjet. Centar za obavješćivanje postao je, zahvaljujući, nažalost, upravo ratu, služba u službi građana. A ta mu je uloga zapravo bila namijenjena od početka.

Danas, kad je oružje u našoj neposrednoj blizini utihnulo, a u skučenim i neprimjerenim radnim prostorima Centra djelatnici vrlo skromno obilježavaju obljetnicu svoje ratne mobilizacije, pokušavamo se prisjetiti trenutaka koji su u našem zajedničkom poslu obilježili proteklu ratnu godinu. Puno je bilo neizvjesnosti i pesimizma nekako u ovo vrijeme prošlogodišnjeg kolovoza, prisjeća se toga i načelnik Centra, Željko Periša. Pričuvni sastav Službe za motrenje i obavješćivanje mobiliziran je prilično kasno jer prije toga nije bilo konkretnih uputstava iz Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Općinski sustav obavješćivanja bio je potpuno neorganiziran, a kompletan sustav radarskog motrenja zračnog i morskog prostora u vlasništvu agresora. Situacije se mnogima činila gotovo bezizlaznom. Pa ipak, pripreme za rat za koji se u to vrijeme samo pretpostavljalo kakav bi mogao biti, obavljale su se brzo i uspješno. Motrilačke su ekipe na položajima diljem općine zamijenile radare. Shvaćajući ozbiljnost situacije, učinjeni su ogromni napori i čovjek je, još jedanput uspješno, nadomjestio nedostatak tehnike.

Centar za obavješćivanje nije samo zvukom sirene oglašavao početak i prestanak uzbune. Vrlo često, djelatnici Centra morali su biti liječnici, psiholozi, psihijatri... Trebalo je uvjeriti stanovnike Dubrave i Bilica da jednog rujanskog popodneva ne napuste u panici svoje domove pred navodno nadolazećim četnicima, trebalo je umiriti roditelje kojima su djeca za vrijeme uzbune ostala u školskim zgradama, trebalo je za tu istu djecu osigurati smještaj, šalicu toplog čaja, prijevoz do kuće... Trebalo je toliko toga, tko bi se svega mogao sjetiti!? Telefon 985 netko je tih dana u šali nazvao »Apaurin telefon«.

Trebalo je, ne ponovilo se! Za kraj, samo nekoliko podataka. Prva zračna opasnost objavljena je 16. rujna 1991. godine u 17 sati i 57 minuta i trajala je 161 sat i 30 minuta. Posljednja opća opasnost objavljena je 24. lipnja 1992. godine, točno u ponoć.

U Centru za obavješćivanje i dalje se dežura danonoćno. I dalje u službi građana, bilo da ih se upozori na pojavu morskog psa, bilo da ih se pozove na gašenje požara... Obljetnica ratne mobilizacije Centra obilježava se danas. Sve buduće obilježavat ćemo, vjerujemo, u miru.

Ž. Podrug

KRONIKA

Prognano stanovništvo Dragišića, Gaćeleza, Grabovca, Stankovaca, Budaka, Skradina, Dubravica i Pakova Sela može se vratiti u svoje domove, jer za to, kako nas je obavijestio Ivan Jerkin, predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Šibenik, postoje svi sigurnosni uvjeti. Stanovništvu će u tim mjestima biti osigurana voda i struja, a bit će otvorene i prodavaonice. Oni koji se ne budu željeli vratiti neće više moći imati status prognanika.

• • •

Izložba slika, grafika i skulptura, pod nazivom MORE, LJUDI, OBALA otvorena je u petak u izložbenom prostoru Muzeja grada Šibenika. Riječ je o tradicionalnoj izložbi, koja već 22 godine okuplja likovne umjetnike cijele Hrvatske. Izložba je začeta i organizirana u Primoštenu, kao dio tamošnje likovne kolonije, a već desetak godina održava se i u Šibeniku predstavljajući najznačajniju likovnu manifestaciju šibenskog ljeta. Ovogodišnja izložba ima podnaslov SOS za kulturnu i prirodnu baštinu. Tako je na zadanu temu okupljen značajan broj od sedamdesetak likovnih ostvarenja u različitim tehnikama i materijalima. Šest slikara iz Italije i Mađarske koji će svoja djela, također izložiti na ovoj izložbi, poklonit će ta svoja djela Muzeju grada Šibenika. Izložba MORE, LJUDI, OBALA bit će otvorena do 9. rujna ove godine, nakon čega seli u Dom kulture u Repišće pod Okićem.

• • •

Djelatnici Remontnog brodogradilišta Šibenik, završili su u četvrtak u rekordnom roku popravak ro-ro broda »Sveti Josip«. Remontaši su taj posao, koji inače zahtijeva dvadesetak radnih dana obavili su u upola kraćem roku, a u njega je za to vrijeme uloženo 7000 radnih sati. Predstavnici suvlasnika broda splitskog »Brodospasa« koji će ga preuzeti, izuzetno su zadovoljni ne samo kratkoćom roka već i kvalitetom radova.

»Sveti Josip« najveći je trajekt za prijevoz vozila na Jadranu. Dug je 96 metara, brzina mu je 14 čvorova, a kapacitet 40 kamiona i 110 osobnih automobila europskog tipa.

INFORMATIVNI CENTAR ŠIBENIK

OSNIVAČ:
Općinska skupština Šibenik

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka i radio difuzna organizacija Informativni centar
v.d. upravitelja Informativnog centra: ZDRAVKO KEDŽO

Uređuje redakcijski kolegij: Josipa Petrina, Živana Podrug, Mirko Sekulić, Diana Ferić, Branimir Periša, Nevena Friganović, Stjepan Baranović, Ivica Poljičak, Đuro Bećir, fotoreporter Vilson Polić

v.d. odgovornog urednika »Šibenskog lista«: IVAN BURIĆ

Uredništvo: Ulica Božidara Petranovića 3, Šibenik

Telefoni: direktor 29-480, uredništvo 25-295, propaganda 25-606, režija 23-222

Telefax: 25-606
Pretplata na list za tri mjeseca 650, za pola godine 1300, a za godinu 2600.

Žiro-račun 34600-603-976 kod SDK Šibenik.
Rješenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu Republike Hrvatske, broj 2829 I-1978.
»Šibenski list« oslobođen je osnovnog poreza na promet.
OGLASI:
1 cm / 1 stupac 200 HRD, mali oglasi, obavijesti građana i posebne usluge regulirani su posebnim cjenikom.

TISAK: »Slobodna Dalmacija — novine«, d.d., Split

TRAJNA DRUŠTVENA SKRB - KAO DOMOLJUBNA OBVEZA

Nijedna, pa tako ni Hrvatska država, svoju slobodu i neovisnost ne ostvaruje bez žrtava. Pored svega razorenog i uništenog, raseljenog i iseljenog, prognanog, zatočenog i mučenog, ljudski je život najviši zalog te slobode. Nažalost, broj žrtava, posebno civilnih, iz dana u dan se povećava jer podivljali agresor ide na sve ili ništa. Istina, posljednjih mjeseci je na dalmatinskoj fronti relativno mirno. Ali, proteklo jednogodišnje ratno razdoblje je u crninu i tugu zavilo brojne majke, žene i djecu.

Četrdeset i šest boraca 113. šibenske brigade položilo je svoje živote u borbi za slobodnu i neovisnu Hrvatsku. Iza poginulih branitelja ostalo je četrdeset i troje djece u dobi od nepunih godinu pa i do osamnaest godina starosti. Osim duboke zahvalnosti što su, nesebično boreći se, bili spremni dati i dali najdragocjenije — život — posmrtnih odličja i unapređenja, oni su zadužili ovo društvo da povede brigu o njihovim obiteljima. Život je ljudski nepovratan, ali tugu i ponos je lakše podnositi zajedno. U šibenskoj, 113. brigadi je i 190 lakše, srednje, teže i teško ranjenih boraca. Njima i njihovim obiteljima, posebno kada se radi o težim i teškim ranjavanjima što za posljedicu ima i osobnu invalidnost, pomoć je također potrebna. Ostvaruju li obitelji poginulih boraca, te ranjeni branitelji svoja prava i kako?

Novčana i materijalna pomoć obiteljima poginulih

— Što se tiče prava obitelji koje ona po osnovi pogibije branitelja imaju, mi smo uglavnom, realizirali, kaže Vinko Bulat, referent u kadrovskoj službi 113. brigade zadužen za te poslove. Jednokratna novčana pomoć u visini 12 prosječnih osobnih dohodaka u RH uvećanih za 20 posto, isplaćena je svim obiteljima. Riječ je o iznosu od 299 tisuća HRD danas. »Croatia« osiguranje je također isplatila gotovo sve iznose obiteljima poginulih koji su bili osigurani kolektivnim ugovorom u poduzeću. Međutim što se tiče osiguranja kod Ministarstva obrane koje iznosi 1700 DEM, ta sredstva nije dobila još niti jedna obitelj poginulih. Očekivati je, nastavlja Bulat, da će i to biti uskoro riješeno, a iznosi će biti isplaćeni u dinarskoj protuvrijednosti. Nekoliko obitelji je dobilo i pomoć iz fonda »Zrinski-Frankopan«, no u zadnje vrijeme je to zastalo zbog slabog priliva sredstava u fond. Što se tiče obiteljskih prava na mirovine i invalidnine, koje s jedne strane ostvaruje supruga poginulog borca s djecom, a s druge strane roditelji, svi su zahtjevi riješeni, osim jednog ili dva slučaja, koji su novijeg datuma. O visini mirovine je teško govoriti, jer ona ovisi o više čimbenika kao npr. koliko je poginuli imao radnog staža, kolika su bila primanja, kaže Bulat.

Vodi li se dovoljna briga o obiteljima poginulih?

Život je često ispunjen kratkim trenucima sreće i dugim godinama tuge. Bol i tuga zbog gubitka najmilijih je vječna, ali živjeti se mora. Obveza je društva da obiteljima i djeci poginulih branitelja osigura bezbolniji i materijalno, financijski siguran život. Stoga su i brojni fondovi pomoći za tu namjenu, brojne akcije u zemlji i inozemstvu. U rješavanju svih problema, zajednički sudjeluju skupštinske (općinske) vlasti i Hrvatska vojska, a ne smije se zaboraviti i brojne donatore koji materijalno i financijski pomažu, počev od poduzeća, preko privatnika, pojedinaca, društva itd.

Ostvarivanje prava ranjenih branitelja

— Što se tiče 113. šibenske brigade, od strane ove kadrovske službe učinjeno je maksimalno moguće. Limitirajući je čimbenik novac. Sveukupno ekonomsko i financijsko stanje zemlje odražava se, nažalost, i tu. Dali smo sve od sebe da obiteljima poginulih branitelja priskočimo u pomoć, i tu prednjačimo u odnosu na brojne brigade. Učinjeno je dosta, ali ne i dovoljno iz rečenih razloga, reći će g. Bulat.

Slično je stanje i kada se radi o ranjenim braniteljima, te onima koji su ostali trajni invalidi.

Od 190 ranjenih branitelja 113. brigade, znatan broj će ih ostati trajnim invalidima. Do sada je što preko kadrovske službe 113. brigade, što preko ureda za boračka pitanja pri Skupštini općine podneseno oko 50 zahtjeva za utvrđivanje stupnja invalidnosti. Rješenja je dobilo oko četrdeset ranjenih branitelja. Inače, po osnovi ranjavanja braniteljima pripadaju privremena i trajna prava. Trajna prava se utvrđuju na temelju osobne invalidnosti, a to su: dodatak na njegu i pomoć, ortopedski dodatak, posebni dodatak, kupališno i klimatsko liječenje, te nabava ortopedskih pomagala. Visina jednokratne novčane pomoći također ovise o stupnju invalidnosti. Isto je i sa osiguranim, pomoć iz fonda »Zrinski-Frankopan« i dionicama.

— Za branitelje, odnosno ranjene s područja Dalmacije, pa tako i 113. brigade zahtjeve o utvrđivanju stupnja invalidnosti rješavaju liječničke komisije Ministarstva rada i socijalne skrbi u Splitu. Mi smo samo posrednici u podnošenju zahtjeva. Inače, sve dok liječenje traje ranjeni borci se zadržavaju na platnom popisu brigade, kako ne bi ostali bez osnovnih materijalnih sredstava za život. Trenutno, visine invalidnina su male, jer se rješenja donose na osnovi zakona bivše SFRJ (?) a iznosi će biti valorizirani, uvećani po donošenju novog zakona RH. Što se tiče branitelja s lakšim i srednjim ranjavanjima, oni su uglavnom vraćeni u svoje jedinice na odgovarajuća mjesta u pozadinskim službama brigade. Oni koji su demobilizirani vratili su se u svoja poduzeća. Da li će biti moguć povratak u poduzeća težih invalida, izvjesno je, jer to zahtijeva više vremena. Ovisit će to i o utvrđivanju radne sposobnosti, a neki će branitelji vjerojatno u invalidske mirovine, riječi su Vinka Bulata.

U postrojbama 113. šibenske brigade je i veći broj onih koji nisu u radnom odnosu, pa nisu imali niti pravo na zdravstveno osiguranje po bilo kojoj osnovi. Stoga su i brojni vojnici iz pričuvnog sastava koristili pravo na potvrdu o korištenju zdravstvene zaštite (na temelju uputa Ministarstva obrane). Djelatni sastav ima tzv. punu zdravstvenu zaštitu, pa tu nije bilo i nema problema. Kod korištenja zdravstvene zaštite na temelju potvrde, pravo na nju nemaju članovi obitelji branitelja. No, izlazilo se u susret kod slučajeva težih bolesti u obitelji. Značajnijih problema ili primjedbi u cjelokupnom postupku pomoći, usluga i realizaciji prava ranjenih iz 113. brigade nije bilo. I tu je, čini se, do punog izražaja došla humanost i kolegijalnost. Administracija, bilo vojna ili civilna svoj posao radi korektno. Recimo i to da su za djecu poginulih branitelja školski pribor i knjige već osigurani, a ovih se dana radi na osiguravanju nabave školskih knjiga i pribora za djecu poginulih branitelja iz 142. drniške brigade, te za pripadnike MUP-a. U tijeku su prijave i za djecu ranjenih branitelja i policajaca.

Privremeno rješavanje stambenog pitanja

Zahtjeva za dodjelom stanova na privremeno korištenje je više nego je stanova u vlasništvu HV-a. Stoga su prvotno riješeni problemi obitelji poginulih, te teško ranjenih branitelja, invalida. Sve ostalo je teže riješiti. Iz stambenog fonda i Skupština općine Šibenik je ustupila na korištenje određeni broj stanova. Tako je obiteljima poginulih, na korištenje dodijeljeno 22 stana, od čega je devet iz općinskog fonda a ostali su iz vojnostambenog fonda. Riječ je o obiteljima koje imaju status prognanih. Riješeno je i nekoliko slučajeva s područja drniške i benkovačke općine, te za obitelji poginulih iz sisačke, te čuvene 204. vukovarske brigade. O tim obiteljima brigu i sve zakonom propisane obveze vodi kadrovska služba 113. brigade. Još su tri zahtjeva obitelji poginulih u postupku rješavanja, jer su novijeg datuma. Na privremeno korištenje 21 stan je dan teškim invalidima. Jedanaest iz vojnostambenog fonda, a ostalo iz općinskog. Poznato je da su ti stanovi dani na korištenje u vremenu od jedne godine, a kako će dalje biti, za sada je otvoreno pitanje i ovisit će, kako reče i g. Bulat, o »daljnjim vladinim i saborskim odlukama«.

Bilo kako bilo, u ovom trenutku je najvažnije da su oni kojima je to najpotrebnije, stambeno zbrinuti. Ne samo trajno stambeno zbrinjavanje i povratak u rodni kraj, već trajna i domovinska je obveza društva da osigura primjeren život obiteljima onih što su svoje živote položili na otlar domovine, a invalide obrambenog rata uključi u društvene tokove.

Pripremila: Katarina RUDAN

POČINJE NOVA ŠKOLSKA GODINA

U ŠKOLU BEZ TORBI

Nastava će osmoškolcima početi 1. a srednjoškolcima najvjerojatnije 14. rujna. Ono što najviše brine njihove roditelje ove godine jesu školske knjige za koje većina roditelja jednostavno ne može izdvojiti prosječnu jednomjesečnu zaradu

Početak školske godine i ove će jeseni donijeti dosta briga ne samo roditeljima i učenicima nego i svim djelatnicima od škola do ministarstava a te će se brige umnogome razlikovati od onih uobičajenih na kakve smo navikli u nekim prijašnjim vremenima. Već proteklog tjedna okupili su se ravnatelji na prvim aktivima i učitelji na sjednicama učiteljskih vijeća a održani su i popravni ispiti kako bi se učenici mogli upisati u srednje škole već na prvom upisnom roku. Na prvoj sjednici aktiva ravnatelja šibenskih osnovnih škola, neuobičajeno u dosadašnjoj praksi, najviše je vremena posvećeno socijalnim problemima — kupnji knjiga i opreme dok se relativno malo govorilo o organizaciji rada što je zvanično bio i dnevni red skupa. Prvi zadatak ravnatelja je popisivanje učenika koji imaju pravo na pomoć društva pri nabavi knjiga a to su za sada samo učenici koji ili sami ili njihovi roditelji primaju stalnu novčanu pomoć od Centra za socijalni rad. Na pomoć mogu nadalje računati i učenici čiji su roditelji, bilo jedan bilo oba, poginuli u domovinskom ratu kao i učenici invalidi ovog rata te djeca prognanika koji nemaju nikakvih prihoda te primaju pomoć od Centra za socijalni rad. Što se tiče drugih kategorija učenika za sada još ništa nije izvjesno — računa se na donatorstvo, a kriteriji će biti socijalni status roditelja i broj djece u obitelji. No, o tom po tom. Apelirano je na ravnatelje da upozore učitelje kako ne bi već odmah od početka inzistirali na novim udžbenicima i priboru te posebno opremi za pojedine predmete, jer s obzirom na situaciju sigurno će veliki broj učenika ove godine ostati bez udžbenika ili će u najboljem slučaju nabaviti neke prošlogodišnje koji u pravilu ne vrijede.

Inače, školska godina 92/93. za osmoškolce počinje već 1. rujna dok će za srednjoškolce započeti najvjerojatnije dva tjedna kasnije, ali to još nije službeno objavljeno. Mali prognanici mahom će i ove godine barem započeti školovanje u mjestima svoga privremenog smještaja (to posebno vrijedi za našu općinu). Jedino će djeca iz Skradina ponovno u svoju školu u Skradin dok će učenici iz Čiste ostati »podstanari« u Vodicama i vodičkoj osnovnoj školi. I u »Solarisu« do daljnjega ostaje raditi prognanička škola dok bi dan prije početka nove školske godine trebala svečano biti otvorena škola na Vidicima. Bit će to posebno olakšanje svim učenicima koji su se posljednju godinu-dvije gurali po pretrpanim učionicama škola »Tina Ujevića« i »Jurja Šižgorića«. Najproblematičnije je sigurno ovog trenutka pitanje kuda i kamo s izbjeglicama — dakle s djecom iz Bosne i Hercegovine čiji se broj u međuvremenu umnogostručio. Oni su se proljetos istina uključili u naše škole no malo ih je dočekalo kraj školske godine u razredu. Prema odluci njihova ministarstva za prosvjetu svim se učenicima priznala prošla školska godina, ali je sasvim izvjesno malo tko od te djece uspio od svoje škole dobiti bilo kakav dokument o završenom razredu. Što će sada biti s tom djecom? Bez dokumenata, bez izgleda da će se uskoro vratiti u mjesta svog stalnog prebivališta većina će ih dočekati početak školske godine u mjestima izbjeglištva. Škole čekaju uputstva Ministarstva za prosvjetu, kulturu i šport Republike Hrvatske. Teško je povjerovati da će ih biti moguće prihvatiti u ionako male i neadekvatne školske objekte po našim selima. Kao ilustracija nek posluži primjer otoka Prvića gdje je školu (četiri niža razreda) pohađalo lani šestoro učenika a sada samo u dječjem odmaralištu u Prviću Luci boravi pedesetak učenika školskog uzrasta?

Ove je godine bilo odgođeno i pitanje upisa svršenih osnovaca u srednje škole, a sad je i taj trenutak došao.

U osam šibenskih srednjih škola ima mjesta za 1100 do 1150 učenika koliko će ih otprilike izaći iz osnovnih škola. No, hoće li ove godine roditelji posebno oni iz prigradskih i priobalnih mjesta imati sredstava za skupi i preskupi prijevoz svojih srednjoškolaca, tek će se vidjeti. Jedini koji nešto na tom planu radi je »Autotransport« i on će kao i prijašnjih godina davati popust na đačke karte no koliko će on olakšati roditeljima nitko nije izračunao. Fond za školstvo kaže kako nitko ne osigurava sredstva za taj prijevoz kao uostalom ni za školske marende niti za drugu »socijalu«. Srednje obrazovanje nije obvezno pa tko voli nek izvoli! Upisi odnosno prijave ove se godine podnose od 24. do 26. kolovoza, a rezultati će se objaviti 31. kolovoza. Upis učenika bit će 1. i 2. rujna. U drugom upisnom roku učenici će predavati prijave 3., 4., i 5. rujna a rezultati će biti objavljeni 7. rujna — upis 8. i 9. Za sve koji ne uspiju ni u drugom roku organizirat će se dodatni, neovisno o datumu. Šibenskim su osnovcima kao i prethodnih godina na raspolaganju programi čak sedam škola i tridesetak struka i vjerojatno će svatko naći nešto za sebe. Uvjeti natječaja poodavno su objavljeni i svaki je učenik mogao izračunati svoje bodove sve do maksimalnih 60.

Prognanicima će također biti omogućen upis i to pod nešto olakotnijim okolnostima u kojima se neće bodovati uspjeh u dva završna razreda osnovne škole nego samo u onom »uspješnijem«. I ovdje se još ništa ne zna kako će se i hoće li se upisivati izbjeglice no do 14. rujna još je dosta vremena da se i o tome odluči.

J.P.

NOVI SUSTAV MIROVINSKOG OSIGURANJA

NOVI UVJETI ZA STJECANJE PRAVA NA MIROVINU

Treba ponoviti, novi sustav mirovinskog osiguranja prikazujemo prema pripremljenom Nacrtu zakona o mirovinskom osiguranju. Tome nacrtu zakona tek predstoji razmatranje u Ministarstvu rada, socijalne skrbi i obitelji i Vladi i Saboru Republike Hrvatske. Tek kada Sabor donese novi Zakon o mirovinskom osiguranju, a očekuje se da će to biti do kraja 1992. godine, znat će se točno kakav će biti novi sustav mirovinskog osiguranja.

U tome postupku nužno je usporedno razmatranje i usklađivanje ovoga nacrta zakona s konceptima novih zakona o radu, zapošljavanju, zdravstvenom osiguranju, socijalnoj skrbi, financiranju javnih potreba i određenih drugih zakona. Svi ti propisi trebaju biti usklađeni i kompatibilni elementi jednoga šireg konzistentnoga sustava koji će, opet, biti utemeljen na potpuno novome gospodarskome i pravnome sustavu Republike Hrvatske.

Sadašnji sustav mirovinskog osiguranja uređen je s više zakona i drugih propisa. Umjesto toga, novi sustav uredit će se jednim i jedinstvenim zakonom koji će se odnositi jednako na sve tri osnovne skupine osiguranika: zaposlene (to je ustavni termin za osobe u radnom odnosu), samostalne privrednike i seljake (sada se rabi termin: individualni poljoprivrednici).

Već je rečeno da je jedna od bitnih novosti novoga sustava pomicanje dobne granice za stjecanje prava na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu. Može se kazati da je to jedna od najradikalnijih promjena. Uvjeti za stjecanje prava na te mirovine utvrđeni su po uzoru na austrijski sustav. Međutim, upravo zbog tako korjenitih promjena predviđeno je, kako se predlaže, postupno prelaženje sa sadašnjih na nove uvjete za stjecanje prava na starosnu mirovinu u određenom prijelaznom razdoblju. Razlogom za pomicanje dobne granice kao uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu jest produženje prosječnog trajanja života, sve veći udjel starijeg i uzdržavanog pučanstva u ukupnom pučanstvu te sve suvremenije tehnologije i uvjeti rada. Osiguranici sada stječu pravo na starosnu mirovinu: prvo, kada navrše 40 godina mirovinskog staža (muškarci) odnosno 35 godina mirovinskog staža (žene), ili, drugo, kada navrše 60 godina života i najmanje 20 godina mirovinskog staža (muškarci) odnosno 55 godina života i najmanje 20 godina mirovinskog staža (žene), ili, treće, kada navrše 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja (muškarci) odnosno 60 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja (žene).

Prema Nacrtu novoga zakona, pravo na starosnu mirovinu stječe osiguranik kada navrši 65 godina života (muškarac) odnosno 60 godina života (žena) i 15 godina staža osiguranja. Prema tome, više se neće moći steći starosna mirovina nakon navršenja određenog broja godina mirovinskog staža bez obzira na godine života osiguranika. To je posljedica primjene načela da je jedan od rizika koji se osigurava mirovinskim osiguranjem »starost«, a ne dužina mirovinskog staža.

Pravo na prijevremenu starosnu mirovinu sada osiguranici mogu steći kada navrše 55 godina života i 35 godina mirovinskog staža (muškarci) odnosno 50 godina života i 30 godina mirovinskog staža (žene). A, prema novome zakonu, kako se predlaže, pravo na prijevremenu starosnu mirovinu osiguranik može steći kada navrši 60 godina života (muškarac) odnosno 55 godina života (žena) i 35 godina mirovinskog staža. Povećava se, dakle, dobna granica za ostvarivanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu za 5 godina i za muškarca i za ženu, a za ženu se, k tomu, povećava i dužina mirovinskog staža za 5 godina kao uvjet za stjecanje te mirovine.

U pogledu stjecanja prava na prijevremenu starosnu mirovinu uvodi se jedna novost odnosno mogućnost koje do sada nije bilo. Pravo na tu mirovinu, naime, može steći osiguranik kada navrši 60 godina života (muškarac) odnosno 55 godina života (žena) i 15 godina staža osiguranja, ali pod uvjetom da je u posljednja 24 mjeseca prije stjecanja prava na mirovinu najmanje 12 mjeseci primao novčanu naknadu zbog nezaposlenosti.

Primjećuje se da je dobna granica kao uvjet za stjecanje prava na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu u novome sustavu, po uzoru na austrijski model i modele nekih drugih zapadno-europskih zemalja, postavljena 5 godina više za muškarce nego za žene, ali je dužina staža, kao uvjet za stjecanje prava na mirovinu, jednaka za muškarca i za ženu. I ne samo to, za razliku od sadašnjeg sustava, za istu dužinu mirovinskog staža, vidjet će se to kasnije, visina mirovine se određuje jednako za muškarce i za ženu. Međutim, **radi određivanja visine starosne ili invalidske mirovine, osiguranicima-ženama, koje su državljanke Republike Hrvatske, za svako rođeno ili usvojeno dijete odgojeno do njegove petnaeste godine života pridodaje se 3 godine staža osiguranja.** To je značajna novina i u skladu je s novom populacijskom politikom u našoj Republici.

U prijelaznom razdoblju, kao što je već rečeno, moći će se, kako je predloženo, pravo na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu ostvariti pod nešto povoljnijim uvjetima. Najprije, osiguranici koji do kraja 1993. godine ispune uvjete za stjecanje prava na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu prema sada važećim propisima, moći će ostvariti pravo na tu mirovinu prema tim propisima najkasnije do kraja 1993. godine. Tako će, na primjer, osiguranik koji do kraja 1993. godine navrši 40 godina mirovinskog staža (muškarac) ili osiguranik-žena koja do kraja 1993. godine navrši 55 godina života i 20 godina mirovinskog staža moći do kraja 1993. godine ostvariti pravo na starosnu mirovinu. Isto tako, osiguranik — muškarac koji, na primjer, do kraja 1993. godine navrši 55 godina života i 35 godina mirovinskog staža moći će do kraja 1993. godine ostvariti pravo na prijevremenu starosnu mirovinu.

U Nacrtu je zakona predviđeno da se postupno prijeđe sa sadašnjih uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu (muškarac — 60 godina života odnosno žena — 55 godina života i 20 godina mirovinskog staža) na nove uvjete (muškarac — 65 godina života odnosno žena — 60 godina života i 15 godina staža osiguranja). Tako će pravo na starosnu mirovinu moći ostvariti, i to: u 1994. godini — muškarac koji navrši 61 godinu života odnosno žena 56 godina života i 19 godina mirovinskog staža, u 1995. godini — muškarac koji navrši 62 godine života odnosno žena 57 godina života i 18 godina mirovinskog staža, 1996. godine muškarac koji navrši 63 godine života odnosno žena 58 godina života i 17 godina mirovinskog staža i 1997. godine — muškarac koji navrši 64 godine života odnosno žena 59 godina života i 16 godina mirovinskog staža.

Isto tako, predviđen je postupni prijelaz sa sadašnjih uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu s punim mirovinskim stažem (muškarci — 40, a žene — 35 godina) bez obzira na godine života osiguranika na novi sustav u kojemu takvih mogućnosti nema. Tako će muškarac s navršenih 40 godina mirovinskog staža odnosno žena s navršenih 35 godina mirovinskog staža u prijelaznom razdoblju moći ostvariti pravo na starosnu mirovinu pod uvjetom da navrše određene godine života, i to: 1994. godine — muškarac — 55, žena — 50, 1995. godine — muškarac — 56, žena — 51, 1996. godine — muškarac — 57, žena — 52, 1997. godine — muškarac — 58, žena — 53, 1998. godine — muškarac — 59, žena — 54 i 1999. godine — muškarac 60 a žena 55 godina života.

Iako se novim zakonom predviđa ukidanje instituta računanja staža s povećanim trajanjem (beneficirani staž navršen na naročito teškim i za zdravlje teškim poslovima i rad osoba s tjelesnim oštećenjem od najmanje 70 posto) ipak je predviđeno da u prijelaznom razdoblju osiguranici, kojima se do 31. prosinca 1992. stanovito vrijeme staža osiguranja uračuna s povećanim trajanjem, mogu do 31. prosinca 1997. ostvariti pravo na starosnu mirovinu sa sniženom dobnom granicom.

Prema važećim propisima, pravo na prijevremenu starosnu mirovinu ostvaruje osiguranik-muškarac kad navrši 55 godina života i 35 godina mirovinskog staža i osiguranik-žena kad navrši 50 godina života i 30 godina mirovinskog staža. U prijelaznom razdoblju, predviđa se, osiguranik bi mogao ostvariti pravo na prijevremenu starosnu mirovinu, i to muškarac kad navrši 35 godina mirovinskog staža i određene godine života, i to: 1994. godine — 56 godina, 1995. godine — 57 godina, 1996. godine — 58 godina i 1997. godine — 59 godina života, a žena kad navrši, i to: 1994. godine — 51 godinu života i 31 godinu mirovinskog staža, 1995. godine — 52 godine života i 32 godine mirovinskog staža, 1996. godine — 53 godine života i 33 godine mirovinskog staža i 1997. godine — 54 godine života i 34 godine mirovinskog staža.

Nova definicija invalidnosti i invalidska mirovina

Sljedeća radikalna promjena dosadašnjeg sustava invalidskog osiguranja, ustanovljenog još 1959. godine, jest bitno drukčija definicija invalidnosti (smanjenje ili gubitak radne sposobnosti) i stjecanje prava s temelja invalidnosti. Rezultat je to nužnosti prelaska na tržišno gospodarstvo i u skladu s tim na uspostavljanje tržišta radne snage kao i potrebe prilagodbe našega zakonodavstva ostalim europskim sustavima u ovim oblastima.

Invalidnost se u Nacrtu zakona, po uzoru na njemački model, utvrđuju kao profesionalna nesposobnost za rad, kada osiguranik više nije sposoban raditi za više od polovicu u svojoj struci, i kao opća nesposobnost za rad, kada kod osiguranika nastane gubitak radne sposobnosti. I u jednome i u drugome slučaju, ako ispunjava određene uvjete staža osiguranja, osiguranik stječe pravo na invalidsku mirovinu, samo što invalidska mirovina za slučaj profesionalne nesposobnosti za rad iznosi dvije trećine invalidske mirovine za slučaj opće nesposobnosti za rad.

Korisnik invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad mogao bi odmah prekinuti zaposlenje i koristiti se tom mirovinom, ili, u suglasnosti s poslodavcem, nastaviti raditi prema preostaloj radnoj sposobnosti. Ako nastavi raditi, osiguranik bi primao polovicu invalidske mirovine koja bi mu pripadala da ne radi ili jednu trećinu mirovine za slučaj opće nesposobnosti za rad. Prema tome, u novome mirovinskom sustavu ukida se pravo na raspoređivanje odnosno zaposlenje na drugim odgovarajućim poslovima po osnovi preostale radne sposobnosti i pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom i, naravno, pravo na naknade plaća u tim slučajevima.

Svi zatečeni korisnici prava na raspoređivanje odnosno zaposlenje na drugim odgovarajućim poslovima i prava na rad sa skraćenim radnim vremenom podvrgnut će se komisijskom pregledu pa će invalidska komisija dati svoj nalaz i mišljenje o njihovoj invalidnosti prema novome zakonu. Pregled tih invalida rada treba obaviti u roku od tri godine od početka primjene novoga zakona, dakle, najdalje do 31. prosinca 1995. Danom davanja nalaza i mišljenja o invalidnosti u skladu s novim zakonom tim će korisnicima prestati pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom i pravom na naknadu plaće zbog manje plaće na drugom poslu odnosno pravo na naknadu plaće zbog rada sa skraćenim radnim vremenom. Dotle, koristili bi se sadašnjim stečenim pravima i nakon početka primjene novoga zakona.

Od izloženoga treba izuzeti slučajeve opasnosti od nastanka invalidnosti i slučajeva invalidnosti zbog nesreće na poslu i profesionalne bolesti. Ali, o tome idući put.

KRONIKA

Na adresu šibenskog odbora za pomoć, pristiglo je u posljednje vrijeme nekoliko izuzetno vrijednih pošiljki pomoći. Tako je iz Visokog komesarijata za izbjeglice i prognanike sa sjedištem u Splitu za potrebe izbjeglica i prognanika na šibenskom području upućeno 330 obiteljskih paketa i 24 tone gotovih jela dok je iz Zagreba od Vladina ureda za prognanike i izbjeglice stiglo 11 tona hrane i higijenskih potrepština te nešto opreme za bebe. Nešto manja pošiljka ulja, tjestenine i keksa stigla je u Šibenik iz Splita od tamošnjeg općinskog odbora za pomoć koji također brine o brojnim izbjeglicama i prognanicima smještenim u regiji.

● ● ●

Sedmomjesečni pokazatelji obujma industrijske proizvodnje u šibenskom gospodarstvu i dalje su poražavajući. Ukupan pad u odnosu na isto razdoblje prošle godine iznosi 65 posto, a najveći je zabilježen u proizvodnji obojenih metala oko 80 posto i proizvodnji građevinskog materijala — 76 posto. Do smanjenja industrijske proizvodnje došlo je u gotovo svim poduzećima osim u »Reviji« i prehrambenom poduzeću »Krka«. Šibenski konfekcionari radili su u ovoj godini punim kapacitetom, a to pokazuje i skok prizvodnje od čak 450 posto. Istodobno, TLM je ostvario svega jednu trećinu prošlogodišnje proizvodnje a drugo najveće šibensko poduzeće Tvornica elektroda i ferolegura imalo je pad od 40 posto. Ohrabruje međutim to što je u srpnju u TLM-u u odnosu na lipanj ipak došlo do laganog oživljavanja poslovanja. Povećanje proizvodnje zabilježili su u istom usporednom razdoblju IZGRADNJA, POLIPLAST i VINOPLOD-VINARIJA ŠIBENIK.

● ● ●

Novi zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata koji je stupio na snagu prije mjesec i po dana, donio je dosta novosti s kojima će ovih dana biti upoznati i njihovi članovi udruženja u Šibeniku. Naime, najveća je novost tog zakona što u pravima izjednačava ratne i civilne invalide uz izuzetak ratnih invalida domovinskog rata koji će imati posebni dodatak na osobne invalidnine. Najvažnije je da svi korisnici osobnih i obiteljskih invalidnina moraju do 30. rujna podnijeti novi zahtjev za korištenje svojih prava jer će ih u suprotnom izgubiti. Ukoliko taj zahtjev ne podnesu do kraja godine trajno gube prava na invalidnine. Prema novom zakonu što ga je usvojio Hrvatski sabor na jednoj od posljednjih sjednica u dosadašnjem sazivu, civilni invalidi rata ubuduće će ostvarivati i pravo na ortopedske dodatke te pravo na razliku u svoti dodatka za njegu i pomoć druge osobe. U Općinskoj organizaciji civilnih invalida rata sve su poduzeli da na vrijeme obavijeste svoje članove o tim izmjenama kako ne bi neki od njih izgubili prava koje su do sada imali.

● ● ●

Idejni projekt budućeg SPUŽVARSKO-RONILAČKOG centra na Krapnju predstavljen je u subotu u krapanjskoj galeriji »ŽITAK«. Riječ je o programu utemeljenom na stoljetnoj tradiciji ronjenja i spužarstva na tom otoku koji bi trebao biti početak njegove revitalizacije. Centar će pružati kompletnu uslugu sportskim i profesionalnim roniocima. Sadržavao bi među ostalim baro komoru, stanicu i banku zraka, servis i prodavaonicu ronilačke opreme, a na dijelu obale predviđeno je uređenje ronilačko-spužvarske lučice. Dio centra bit će i apartmansko naselje u zasad neuređenoj uvalici Mugrad, kapaciteta pedesetak kreveta. Investicija je procijenjena na 10 milijuna maraka. Nositelj projekta poduzeće SPUŽVAR računa na potporu stranih kreditora i Krapljana koji žive u inozemstvu. Centar će biti građen u etapama. Prva bi trebala biti završena sljedeće godine, a kompletan projekt 1996. Izradu prostornih dokumenata za budući SPUŽVARSKO RONILAČKI CENTAR na Krapnju odobrila je Skupština općine Šibenik, a zeleno svjetlo dao je i zavod za zaštitu spomenika kulture.

● ● ●

Predsjednik Izvršnog vijeća Ivan Jerkin, zajedno s predstavnicima općinskih sekretarijata za društvene djelatnosti i privredu, Saveza športova i Mjesne zajednice Zaton, obišao je hangar-športski objekt u tom mjestu. Prilikom obilaska hangara, načelno je dogovoreno da se objekt za određeno vrijeme komercijalizira, kako bi se namaknula sredstva za njegovu obnovu. Za obnovu je inače potrebno oko 100 tisuća njemačkih maraka. Pri tomu, naravno neće biti zaobiđeni interesi Saveza športova, jer riječ je o športskom objektu, kao ni Mjesne zajednice Zaton, na čijem se prostoru hangar nalazi.

● ● ●

Predsjednik Skupštine općine, Paško Bubalo, i direktorica Centra za socijalni rad, Neda Klarić, posjetili su odmaralište židovske zajednice u Pirovcu. U tom inače dječjem odmaralištu smješteno je trenutačno četrdesetak izbjeglica mahom iz Sarajeva članova sarajevske židovske općine. Kroz posljednjih mjesec dana, od kada je odmaralište otvoreno kao svojevrsni tranzitni centar, kroz njega je prošlo ukupno 150-160 ljudi, izbjeglih s teritorija Bosne i Hercegovine. Oni su prema vlastitim željama otpremljeni svojim obiteljima na teritorij Hrvatske ili Slovenije dok je jedan broj izrazio želju da otputuje u Izrael, što im je i omogućeno. O svemu tome, predsjednika Bubala je obavijestio Tomislav Šosberger, povjerenik Svjetske židovske agencije koji od prvog dana boravi u Pirovcu i pomaže pri zbrinjavanju izbjeglica. Sve materijalne troškove, kao i jamstvo za te ljude osigurava Židovska općina iz Zagreb, uz pomoć dviju svjetskih židovskih organizacija.

● ● ●

Sutrašnjim utakmicama, započinje novo prvenstvo Hrvatske u nogometu. Šibenik gostuje u Osijeku, gdje će se u »Gradskom vrtu« susresti sa istoimenim domaćinom. U novo natjecanje »modri« ulaze znatno jači i spremniji, kako na igračkom tako i na tjelesnom planu. Trener Cukrov pred sutrašnju utakmicu raspolaže se svim igračima tako da će moći izvesti najbolju jedanaestoricu.

D.L.

KONTINUITET ŽIVLJENJA

TRGOVAČKI CENTAR U KLJUČU

Život se polako vraća u oslobođena miljevačka sela. U jednom od njih, selu Ključ, poduzeće »Šibenka« otvorilo je trgovački centar za prodaju prehrambene, industrijske i tekstilne robe te građevinskog materijala i stočne hrane. Centar se sastoji od klasične prodavaonice (na slici) površine 120 četvornih metara, te skladišnog i otvorenog prostora. Otvaranje trgovačkog centra u tom mjestu, bila je prilika da se okupljenim žiteljima, donedavnim prognanicima, obrati i tajnik SO Drniš, Stipe Čipčić: — Poručio bih svim mladim i ostalim Miljevčanima da se vrate i obnove svoja ognjišta. Zahvaljujem se ovom prilikom poduzeću »Šibenka« koje je otvorilo prvu prodavaonicu u Ključu, nastojeći omogućiti brži povratak prognanih u njihovo selo. Očekujemo uskoro i struju, vodu smo već dobili pa postoje osnovni preduvjeti za povratak žitelja miljevačkih sela. Osim toga posebna komisija za procjenu šteta obići će uskoro miljevačko područje a to znači da će ubrzo uslijediti i dodjela kredita za oštećenja treće kategorije. Čipčić je potom posebno naglasio problem ceste do Miljevaca, rekavši da dogovor o njezinoj izgradnji već postoji, te da će biti regionalnog karaktera i spajat će Širitovce preko Ključa do Brnjice. Cesta će ući u programe Ministarstva obnove i Hrvatskih cesta.

Maksim Brkić-Pancirov, generalni direktor »Šibenke«, podsjeća da je već prije nekoliko mjeseci napravljen program rada na oslobođenim područjima na koji način omogućuje povratnicima normalniji život, a otvaranje trgovačkog centra u Ključu početak je ostvarenja tog programa. Do kraja tjedna, bit će otvorene i prodavaonice u Gaćelezima, Grabovcima, Dubravicama, Skradinu... Potrebe ljudi na tom području, naglašva M. Brkić-Pancirov su goleme. Za nabavu prijeko potrebne robe »Šibenki« su potrebna određena kreditna sredstva od banaka ili od republičkog Fonda za obnovu i razvoj, jer je financijska situacija s aspekta likvidnosti kod gotovo svih trgovačkih kuća u Dalmaciji pa tako i »Šibenke«, katastrofalno loša! Ipak ne možemo ovo teško vrijeme gledati samo kroz dobit i profit — ovo je vrijeme preživljavanja i obnove koja će za kratko vrijeme omogućiti da se prognano stanovništvo vrati na nekadašnji standard ali i da se on premosti — zaključuje generalni direktor »Šibenke«.

N. F.
(Snimio: J. ČELAR)

REPORTAŽNI ZAPIS

JANJE ZA RIBU

Ukoliko se u najkraće vrijeme ne osposobe osnovni infrastrukturni objekti u selima šibenskog i skradinskog zaleđa, na kojima je uspostavljena vlast Republike Hrvatske teško je vjerovati da će se i veliki broj prognanika odlučiti na povrat svojim kućama. To je jamačno osnovna misao nakon reporterskog obilaska Gaćeleza, Dragišića, Skradina i Dubravica, sela i mjesta koja su bila izložena žestokoj agresiji srbijanske vojske.

Selo Dragišići. Četrdesetak domaćinstava. Nekada. Danas »pustinja«. Tek kontrolni punkt MUP-a RH. I to posljednji prema »četničkoj jazbini« u Čistoj Maloj. Policija je udaljena svega 400 metara od neprijatelja. Crkvica svetog Jurja svjedoči da su na tim prostorima nekada prije živjeli Hrvati. Srbi su ih suptilnim uništavanjem od 1945. raselili i pretvorili Dragišiće u selo s pravoslavnim predznakom. Tako je bilo do sada. A od sada? Teško, većina se krvlju ogriješila u ovom ratu, a ostali su pobjegli, dakako sa svojim istomišljenicima. U Dragišićima tek bode oči. Nema hrvatske zastave! Na to nitko ne odgovara. Jezivo djeluje selo koje je bilo i jest na prvoj liniji. Vele policajci da je tijekom noći mirno. Oni »sa druge strane« stalno šetaju, pale automobile. Kroz Dragišiće zna proći i pokoje vozilo UNPROFOR-a. Tek toliko da se zna. Mira mora biti. A hoće li ga uistinu biti već u skoroj budućnosti — vidjet ćemo. Čujemo i zgodnu priču. Prije petnaest dana u Vodice je dopremljeno živo janje. Kažu poslali ga četnici. Tražili za protuuslugu malo ribe, cigarete i pokoji primjerak »Slobodne«. Svašta. Gladni ljudi. Uostalom dobro upućeni vele da je i njima dozlogrdilo ratovanje.

Koliko je težak život ljudi u Gaćelezima, selu koje je 19 dana bilo pod neposrednom okupacijom pokazuje i činjenica da će bez struje i vode ići teško. O tome svjedoči i izjava predsjednika Savjeta MZ, Omera Ševerdije.

— Mnogo je prognanih. Ljudi se još uvijek boje. Uostalom onog trenutka kada se budu stvorili optimalni, ili bolje rečeno najelementarniji životni uvjeti stići će i ljudi. Bez vode, struje, telefona, prodavaonice teško da možemo išta tražiti. No, i usprkos takvim činjenicama narod stiže. Zaželjeli su se svojih kuća, domova, veli Ševerdija.

U selu je ostalo i desetak žitelja pravoslavne vjeroispovijesti.

— Gdje ću ja. Ovdje se rodio moj djed, otac. Sve mi je ovdje u Hrvatskoj, veli Božo Miodrag. Najsigurniji sam dok je u selu bila Hrvatska vojska. Znate i sad se iz pravca Čiste Male zna pokoji put zapucati. Ljudi se još uvijek boje.

B. Miodrag usprkos činjenici da je bio okupiran i da je zajedno sa svojim sumještanima Hrvatima bio teroriziran od strane četnika, ne zna gdje su ostali Srbi. Veli: — Otišli su negdje gore. A što ja znam gdje. Uostalom Miodragov je sin jedini držao prodavaonicu rezervnih dijelova za traktore i motokultivatore osječkog MIO »Standarda«. Jamačno da znate što u zagori takvo što znači. Pomalo »zločesto« pitamo: zašto takvo što nije držao Hrvat?

Skradin vrvi! Kao u košnici. Ljudi stižu sa svih strana. A samo nekoliko mjeseci prije nikoga. Ni za lijek. Dubravice su pak priča za sebe. To je selo postalo sinonim otpora, snage i opstojnosti Hrvata na ovim prostorima. I tamo je sve gotovo »regularno«. Ante Banić svjedoči o tome:

— Struje i telefona ima pola sela, veli Banić. Ljudi ima, a i vraćaju se. Zasad je još uvijek teško onome tko dovodi malu djecu. Znate kod nas se i dalje puca. Neprijatelj stalno provocira i usprkos činjenici da je tu UNPROFOR. Srbi sa druge strane su u užasnom stanju. Tako bar vele drugi. Oni bi se najradije predali. No sa Bratiškovcima će biti teško. Zasad se dâ izdržati. A dalje vidjet ćemo.

Jedno je sigurno. Prognanici se vraćaju. Barem tamo gdje je osiguran razmjeran mir. Uostalom najbitnije je stići kući. Ono ostalo će doći.

ZOLTAN KABOK

B. Miodrag

A. Banić

J. Tabula

O. Ševerdija

Snimio: V. Polić

Svetište Gospe Vrpoljačke i ove je godine bilo mjesto okupljanja mnogih vjernika i hodočasnika. Istina, ove godine manje nego prijašnjih godina, kada bi Vrpolje tijekom dana posjetilo desetak tisuća žitelja šibenske biskupije

SVEČANO PROSLAVLJEN BLAGDAN VELIKE GOSPE

Procesija oko crkve. Svečanu koncelebriranu misu predvodio je šibenski biskup dr. Srećko Badurina

Usprkos vrućini vjernici su pažljivo slušali biskupovu propovijed. Naš fotoreporter »uhvatio je« i ministra rada i socijalne skrbi, Josipa Jurasa, koji ni ove godine nije propustio proslavu blagdana Velike Gospe u Vrpolju

ANSAMBL »BONACA« USPJEŠNO PREDSTAVLJAO HRVATSKU NA MEDITERANSKOM FESTIVALU NA KORZICI

ŠIBENČANI SMO MI

Kako osvojiti francusku Korziku s hrvatskom pjesmom? Na to pitanje uporno i uspješno tražili su odgovor članovi šibenskog ansambla »Bonaca« na putu do spomenutog sredozemnog otoka, te boraveći u Ajacciu, što ga pamte kao Napoleonovu postojbinu i najtopliji grad u Europi. Tko zna da li bi se šibenski pjevači i odlučili na 22 sata dug put poslije nesporazuma s Hrvatskom televizijom da ne bî izuzetna razumijevanja Izvršnog vijeća Općinske skupštine na čelu s Ivanom Jerkinom i Policijske uprave na čelu s Nikolom Vukošićem, te susretljivosti Branka Petrovića, Maksima Brkića-Pancirova i Zorana Kneževića.

A nastup »Bonace« na Drugom festivalu mediteranske pjesme gdje su Šibenčani, poslije otkaza »Parnog valjka« i »Psihomodopopa« kao jedini ansambl predstavljali Hrvatsku, pratio je izuzetan publicitet. Iz glazbenih i političkih razloga.

— Ne mogu vjerovati da imate snage za pjesmu u zemlji, koja krvari već treću godinu. Dobro poznam situaciju u Hrvatskoj i suosjećam s Vama — kazao je Šibenčanima poznati afrički pjevač Ray Lema, koji je zajedno sa svojom skupinom iz Obale Slonovače te članovima »Bonace« zapjevao poznatu »California blues« pred TV-kamerama.

— Nama je čast ugostiti pjevače iz Hrvatske, a pogotovu zapjevati s njima — kazivala je crnomanjasta solistkinja domaće korzikanske skupine, s kojom je »Bonaca« zapjevala i korzikansku himnu. Više od pola sata posvetio je Treći kanal francuske televizije pričama i pjesmi iz Hrvatske. Izuzetan prostor dobili su Šibenčani i u dnevniku »Cors Matin«, koji ima tiraž od izuzetnih 600.000 primjeraka.

— Poslije nastupa »Bonace« nema prepreka za uspostavu kulturne suradnje između Ajaccia i Šibenika. Obratit ću se, stoga, Dječjem festivalu, a ovdje sigurno naći podršku u gradonačelniku Ajaccia — zadovoljno nam je kazivao Ante Knežević, 58-godišnji »šibenski« Korzikanac, čija je susretljivost bila od neprocjenjive vrijednosti šibenskim pjevačima.

A čime je to »Bonaca« osvojila Korziku? Više nego šarenim programom, u kojemu su se našle i stare dalmatinske pjesme »U te san se zajubija« i »Ne pitaj me razlog mojoj tuzi«, i »Ne dirajte mi ravnicu«, i »Kome bi šumilo more moje sinje«, i »Ludo more« i »Šibenčani smo mi«, i »Zvona moga grada« i »Šibenska balada« i, neizbježna, arija »U boj, u boj«.

Članovima »Bonace« bilo je više nego ugodno zadovoljstvo zbog uspješnog nastupa podijeliti s našim, Šibenčanima, bez kojih, očito, ne možeš ni u jednom kutku svijeta. Veliko hvala »Bonaca« duguje Zdravku Burazeru, nekadašnjem junioru Šibenika, koji odavno živi u Ajacciu, te pomorcima Zoranu Golešu i Ivici Bedrici, čija je uslužnost i pomoć, svakojake naravi, na trajektu Livorno — Bastia bila, najblaže rečeno, izuzetna.

M.M.

Plaidoyer en musique pour la Croatie

Le groupe Bonaca sera ce soir à Porticcio. Histoire de huit hommes qui voulaient venir chanter en Corse...

Sur la terrasse d'Antoine Knezevic, le temps de la détente... en chanson ! (Photo Stéphane Giraudi)

Il suffit d'écouter. Certes on ne comprend pas les paroles, mais la mélodie... Les chants croates sont, à l'évidence, des cousins proches des chants corses. Comme si la Méditerranée au fil des vagues et du temps, des traversées et des tempêtes, avait forgé une seule culture. Qui se retrouve, à peine modifiée, d'un rivage à l'autre. Et c'est beau. Très beau même ! Du chant à plusieurs voix qui parle à l'âme et aux tripes. Qui ne peut en aucun cas laisser indifférent. Ce soir le groupe Bonaca sera à Porticcio.

naire de Sibenik, mais qui vit en Corse depuis des dizaines d'années. Le groupe décide de partir à ses frais. En voiture et en bateau. Mais les automobiles croates sont réquisitionnées et il faudra que la police leur prête un véhicule. L'aventure continue, avec une traversée éprouvante sur le bateau et la route, de nuit, de Bastia à Ajaccio. Pour arriver à 3 heures du matin dans la cité impériale.

Tous mobilisés

Hier soir, sur la terrasse de l'an-

que sont nés les premiers rois croates. Mais aujourd'hui, on l'a... Nous ne demandons à personne de venir mourir pour nous. Ma...

O klapi »Bonaca« snimljenoj na terasi Ante Kneževića pisao je list »Cors Matin« (isječak iz lista)

DON MIHOVIL PAVLINOVIĆ I HRVATSKI PREPOROD U DALMACIJI — **20.**

POLITIČKE MISLI U »HRVATSKIM RAZMIŠLJANJIMA«

Piše: Milivoj BLAŽEVIĆ

1831 — 1887.

Kada se 16. VI. 1884. nanovo sastao Sabor i obavili se prethodno naknadni izbori, Narodna stranka se povećala na 41 zastupnika. Sada su oni neometano i samostalno odlučili uvesti hrvatski jezik kao uredovni i vanuredovni službeni jezik za sve urede Dalmacije, osim vojničkih. Prijedlog je bio prihvaćen. Te godine je on tiskom »Narodnog lista« izdao u Zadru jednu brošuru »Hrvatski razmišljaj« u kojoj opisuje političke prilike u Austriji i položaj Hrvata u njoj, te stoji na pozicijama obrane Narodne stranke i Strossmayera, a protiv A. Starčevića i njegovih istomišljenika.

Pavlinovićevo se pravaštvo općenito razlikovalo od starčevićanskog, jer je poznato da nije bilo u Dalmaciji ličnosti koja je tvrdo slijedila Starčevićevu koncepciju o ujedinjenim hrvatskim zemljama koje ne bi imale zajedničke poslove ni s Austrijom ni s Ugarskom.

U Dalmaciji je pravaštvo legitimizirano i drži se okvira Monarhije (uostalom Stranka prava u Hrvatskoj bit će na takvim pozicijama poslije 1890). Pravaštvo u Dalmaciji imalo je jedinu sličnost s onim iz Hrvatske što jedno i drugo zagovaraju ujedinjenje hrvatskih zemalja i Bosne i Hercegovine na temelju hrvatskog državnog prava. Iako naglašava i zasluge Starčevića ne možemo se oteti dojmu da Pavlinović hoće da pravaštvo ne bi trebalo poistovjećivati sa starčevićanstvom. Ne bi li to značilo da je samo njegova pravaška ideja prava. Starčević je protunagodbenjak, što mu Pavlinović zamjera, ujedno i antiklerikalac što je također po Pavlinoviću njegova negativna strana.

Prema Pavlinovićevim nazorima Srbi nemaju »duševnu samostalnost zbog bizantinske tradicije«, a Hrvate-katolike uzima kao nosioce evropske kulture, te zaključuje da je Hrvatska toliko naprednija od Srbije samim time što iza nje stoji Monarhija i katolicizam kao pravne i moralne odrednice hrvatske samobitnosti. Pavlinović traži sjedinjenje i s Bosnom na temelju povijesnog i državnog prava, ali sve u okviru Monarhije. Čak je spreman i na dualizam, kojeg je inače Starčević osuđivao. Pavlinović smatra da liberali i demokrati kao i antiklerikalci vode politike na temelju prirodnog prava za koje ističe da je štetno po hrvatsku politiku i njeno državno pravo. Nacija i država njemu su jedno, zato i vidi tobožnju opasnost permanentnom isticanju srpskog imena utoliko što smatra da to može dovesti i do srpske državne ideje u Dalmaciji i po drugim hrvatskim zemljama. Stoga mu smeta »prignuće uz srpsko ime«, ali ipak ne kao kod Starčevića koji je znao reći, da su i Srbi u Srbiji, Hrvati. Pavlinović priznaje Srbe i državu srpsku, ali samo u Srbiji. Naravno da je poneku Starčevićevu izjavu takva sadržaja trebalo shvaćati kao izraz neutemeljenih koncepata bez stvarne sadržine i značenja. Već smo otprije spomenuli da ih on pretpostavlja političkim Hrvatima a genetički Srbima. U »Hrvatskim razmišljanjima« stoji Pavlinović na pozicijama koje su za njega bile karakteristične počevši od vremena Bosansko-hercegovačkog ustanka 1875. Ivo Prodan, urednik »Katoličke Dalmacije«, s kojim se Pavlinović nikako nije slagao, izdao je kao odgovor na ovo djelo brošuru »Razmišljaji i istina«. Pavlinović je bio protiv »Katoličke Dalmacije« i člancima objavljenim u »Narodnom listu« broj 24-27 1884.

Napomenuti je da su pristalice pravaške politike u Dalmaciji bile okupljene oko navedenoga glasila i da je pravi vođa te grupe bio Ivo Prodan. Oni su 1884. donijeli i program čija je bit sadržana u dvije riječi: Bog i Hrvatska »Tražimo, dopuštenim sredstvima za uspostavljanjem ujedinjene i samostalne Hrvatske pod slavnom krunom Habzburgovaca. To je ukratko bio, i to jest i ostat će naš politički program.« On je 1877. postao urednikom »Katoličke Dalmacije« organom svećeničkog staleža. Iskazivao se protivnikom svih liberalnih novina i slijedio je procese provođenje odluka Vatikanskog koncila. Prodan je do tada bio na istim pozicijama kao i Pavlinović. Osuđivali su popustljivu politiku Narodne stranke nasuprot bečkim vladajućim krugovima, ali su i dalje uporni legitimisti. Od ove pravaške grupe oko Prodana, očekivao je Pavlinović mnogo, ali se razočarao kada je primijetio da se Prodan sve više pozivao na Starčevića s kojim se Pavlinović nikad nije slagao. Zato je don Mijo kritizirao Prodana i »Katoličku Dalmaciju«. Sukob je osobito bio otvoren i žestok 1884. Pavlinović je sa svojim pristalicama imao za cilj oduzeti Prodanu uredništvo lista. Osobito podvrgava kritici Jovanovića i one koji ga podržavaju. Prodan je u broju 23 od 1884. u »Katoličkoj Dalmaciji« napao Pavlinovićevu kritiku lista člancima pod naslovom »Preokret u Dalmaciji«. Kao odgovor na ovaj napad Pavlinović je u »Narodnom listu« br. 29, 1884. godine objavio članak »Krvavi juriš čete Prodanove«. Don Mijo je u »Narodnom listu« br. 30 od 22. IV. 1884. napao i pisanje lista »Narod« i prebacio mu što neće da osuđuje vladanje Jovanovićevo. Zatim zamjera listu što ubraja u neprijatelje Splita njegovu duhovnu djecu (po ocjeni Benedikte Zelić, ovdje Pavlinović misli na sebe) koja su još 1849. tu započela pripreme preporoda, a kasnije svojim radom u Saboru mnogo uradili za pohrvaćivanje Splita.

Zbog nekih sukoba u Narodnoj stranci i zbog kampanje protiv njega u »Katoličkoj Dalmaciji« te zbog međusobne borbe Rendića i Bulata («splitsko pitanje«), kao i poradi slabog zdravlja odlučio je Pavlinović da se više ne kandidira i sasvim da se povuče iz političkog života. To je najprije saopćio Metelu Ožegoviću. U međuvremenu se sporazumio s Klaićem i Bulatom te se ipak odazvao pozivu svojih izbornika.

Početkom 1884. došlo je do sukoba u Narodnoj stranci upravo zbog pokretanja organa splitske općine »Narod« (urednik Politeo) koji je trebao navodno zastupati interese grada Splita. Sada je Klaić izvršio snažan utjecaj na Pavlinovića i Bjankinija tako da ni »Narodni list« nije više bio tako oštar u osudi protiv Bulata. Sve je to koristilo narodnjacima, budući da su dobili čak 41 mandat. To je ujedno bio najteži udarac autonomašima. Vicko Perišić mu piše 29. IV. 1885: »U ovakvom odlučnom času, meni se čini da se imadu zaboraviti i svaki prkos i svaka osobnost, i sve i svaka požrtvovati za slogu svijuh nekabi se lakšije dostigla svrha u nastajućim izborima. Ti moj stari prijatelj, dao si i najbolji izgled — kada si se odlučio pisati Bulatu, i kada si zaboravio sve uvriede.« Očito je da se radi o sukobu kojeg je Pavlinović imao s Gajem Bulatom povodom osnivanja lista »Narod« kao glasila splitskih narodnjaka. Po ocjeni Pavlinovića izlaženje tog lista značilo je izraz stranačke nedisciplne. Međutim, M. Klaić je uspješno posredovao, te se tako Pavlinović opet povratio u politički život. Kako se baš 1885. vratio iz Egipta Luigi Lapenna, s ciljem da okupi autonomaše i da ih povede u izbornu borbu, Pavlinović još više upregne svoje snage da se tome suprotstavi. Na Lapennine članke u »Il Dalmata« odgovorio je »Narodni list«: »I ovog puta na čelu narodnih protivnika vidimo po plakatim zadarskim visoko položenu, ali zlokobnu osobu, koje je odavna ostavila crnu uspomenu kod našeg naroda.« Dr. Lapenna je inače bio na službi u Aleksandriji kod Međunarodnog suda. Sada po povratku, čini posljednji pokušaj objedinjavanja razrovane autonomaške stranke, budući da se nadao da će osobno dobiti mandat za Carevinsko vijeće. U kuriji veleporeznika, gdje se i kandidirao bio je poražen od narodnjaka Manfreda Borelija (sin Frana Borelija). Pred same izbore poslao je Pavlinović proglas biračima, Bjankiniju u Zadar da ga ovaj tiska u »Narodnom listu«. Kritizira zastupnike u Beču koji ništa ne rade za narod, a istovremeno i dalje napada Jovanovića. Proglas u Hohenwartovu klubu nailazi na otpor zbog otvorenosti i oštrine napada. Uostalom je Pavlinović i sam bio zastupnikom toga kluba (središte parlamentarne desnice). U biti Pavlinović nije bio osobito oduševljen radom svojih zastupničkih prijatelja, koji su kao članovi kluba podržavali Taaffeovu vladu. Kažimir Ljubić mu u pismu od 19. VI. 1885. iznosi mišljenje o proglasu biračima, koji je pročitan u Klubu stranke i kojeg su svi zastupnici osudili kao neprikladnim da bi se sada štampao: »Po proglasu ti bi hotio odmah u rat, pa stoga udaraš na stare zastupnike, formom kao da ne udaraš, ali je ukor jasan, pa što bi otud se porodilo? Javni rat sa drugovim, koji bi odmah odgovorili, da se brane, razdor u stranci sutradan po pobjedi zadobivenoj slogom; skandal u zemlji, kojim bi se znali okoristiti dušmani. Ovo je glavni uzrok radi kojeg čini mi se sasvim neshodan tvoj proglas, barem u onom dielu gdi kritiziraš stare zastupnike.« Ljubić je mišljenja da je Jovanović ipak bio narodnjacima od koristi kroz izbore, čime se valjda Pavlinović nije slagao. Zato i ističe u istom pismu Ljubić i ovo: »Dakle ja mislim, da ne bi bilo pošteno odmah iza borbe odmjerit mu laktom, a ne bi bilo pametno omraziti ga, kad nam treba njegova pomoć, da riešimo u korist narodnu neka težka pitanja viseća, pa i druga koja će se poroditi.«

(Nastavlja se)

JA TAKO MISLIM

POLJANA I SPOMENIK KRALJU PETRU IV. OBNOVITELJU

Moje razmišljanje odnosi se prvenstveno na lociranje spomenika, ako se dogodi da njegovo mjesto bude na Poljani, koja je, kako je već poznato, među brojnim predloženim lokacijama, ušla u uži izbor.

Meni se, kao povjesničaru i arheologu, čini najprihvatljivijim mjesto između Perivoja i bivšeg Doma JA, gdje su danas dva kioska i ogradni zid terase ispred kavane Doma, na kojem su montirane vitrine za postavljanje fotografija i plakata, prigodom različitih proslava iz ratne povijesti i povijesti JA. Zid bi sa svime spomenutim svakako trebalo ukloniti, kako bi prostor uokolo bio što otvoreniji.

Netko će, vjerojatno, postaviti pitanje zašto baš na tom mjestu?! Upravo zato, jer su u neposrednoj blizini sačuvani ostaci srednjovjekovne kamene kule kružnog oblika promjera 12 metara i dio gradskog bedema, koji se s kulom spaja, te nastavlja dalje u pravcu Sv. Frane. Ovo mjesto bilo bi pogodno iz najmanje dva razloga:

1. Iza spomenika kralja Krešimira našle bi se fortifikacije srednjovjekovnog Šibenika (kula i zidovi nisu, doduše, iz njegova vremena — od 1058. do 1074. godine), pa bi i sam spomenik, u neku ruku, povezivao stari i novi dio grada.

Kralja osobno zamišljam kako sjedi na prijestolju sa insignijima vladarske službe i moći, jer je on obnovio Hrvatsku mudrom, snalažljivom politikom i rodbinskim vezama (unuk Petra II. Orseola, dužda Venecije), uz podšku rimskog pape, a ne ratnim i osvajačkim operacijama. Spomenik bi licem bio okrenut šetalištu (prema Domu omladine) i na taj način u neposrednoj komunikaciji s građanima, što bi povećalo i njegov edukativni karakter. Sasvim je sigurno, naime, da nitko od prolaznika ne bi prošao, a da se bar ne osvrne i baci pogled. Netko bi se zaustavio iz znatiželje, netko bi se kritički osvrnuo na umjetničku snagu autora, drugog bi zaokupio izgled vladara iz 11. stoljeća i njegovo ruho, dok bi se nebrojeni zaustavili da bi se upoznali s kraljevom biografijom.

Iako Poljana nema po svom izgledu, a niti po karakteru osobine pravog gradskog trga, ona to marom i znanjem naših urbanista, arhitekata, građevinara i stručnjaka za hortikulturu može postati. Nema dvojbe, da bi u tom slučaju i Poljana i obližnji perivoj morali dobiti adekvatniji izgled. Jasno je da kraljev spomenik dolazi u prvi plan i da je njemu sve podređeno. On načisto mora, poput magneta privlačiti prolaznike, bilo da se radi o djetetu ili odrasloj osobi, o radniku ili intelektualcu. Krešimirov spomenik mora biti monumentalan i veličanstven svojim izgledom, jer neće predstavljati samo grad Šibenik, nego i čitavu nam domovinu. A naš grad će, pored brojnih bisera, Katedrale i drugih sakralnih zdanja, Vijećnice, zidina, kula i palača, dobiti još jedan spomenički dragulj, za sva vremena.

Ivan PEDIŠIĆ

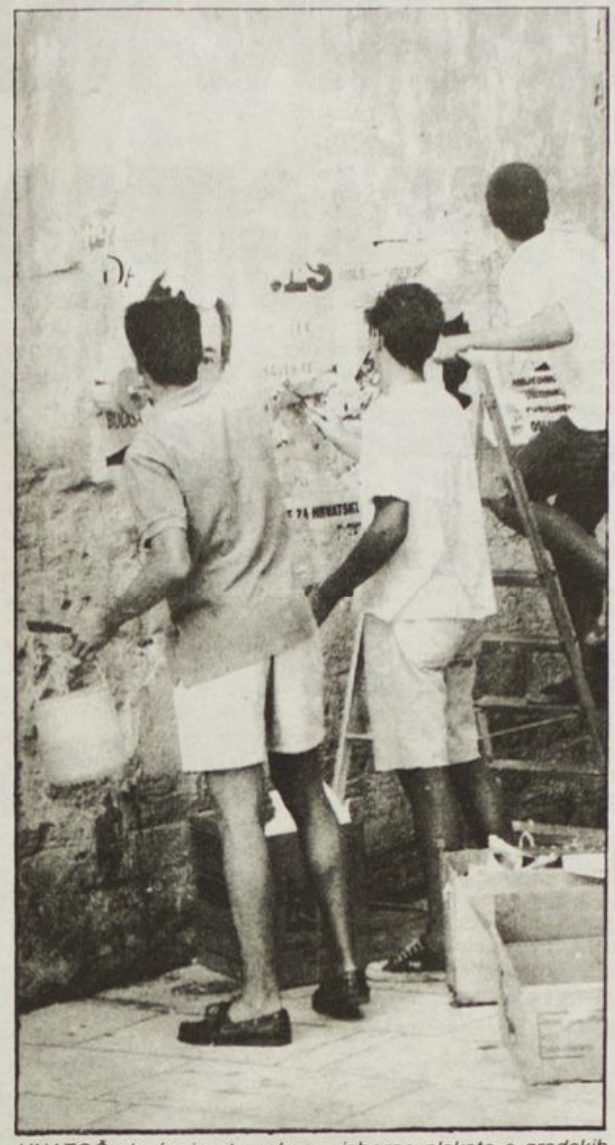

UNATOČ obećanju stranaka — izborne plakate s gradskih zidova i izloga skidaju »djelatnici« Omladinskog centra. Najvažnije je ipak da će zidovi biti čisti

(Snimio: V. POLIC)

TROJICA ŠIBENSKIH LIJEČNIKA

Piše: dr. Stjepan SIROVICA

Dr. JERKO MACHIEDO

ODLUČAN BORAC ZA NACIONALNO PRAVO

Shematski, vremenski i sadržajno, život i rad dr. Jerka Machieda možemo podijeliti u nekoliko razdoblja:

— razdoblje života i rada u Hvaru, od rođenja do 1909. g.,
— zadarsko razdoblje, liječnik i političar
— od 1909. do 1918. godine
— od 1918. do 1921. godine
— šibensko razdoblje, liječnik i ravnatelj šibenske bolnice, 1922-1941.
— razdoblje rada u Hvaru, nakon umirovljenja, od 1941. do 1962.

Ovom prilikom nije moguće detaljnije opisivati bogatu biografiju stručnog i društveno-političkog rada ovog liječnika. Ukratko o najznačajnijem.

Rad u Saboru Kraljevine Dalmacije, gdje je bio poslanik i vijećnik u školskom vijeću, kasnije zdravstveni izvjestitelj za bolnice, a dulje vrijeme i prisjednik Zemaljskog odbora bio je značajan.

Već prilikom prvog poslaničkog nastupa u školskom vijeću njegov je govor bio zapažen pa je odjeknuo Dalmacijom pa i šire. Naime, prilikom donošenja financijskog proračuna za školstvo, 1909. g., dr Machiedo je odlučno i razložito napao austrijsku prosvjetnu politiku u Dalmaciji i proaustrijske školske vlasti, kao i obrazovni školski sistem zbog zastarjelosti, politiziranosti, nenarodnosti i nemoći da se bitnije utječe na politiku obrazovanja, odnarođivanje učenika itd.

On je napao i predstavnike crkve u školskim vijećima zbog njihova prevelikog, a neprikladnog uplitanja i uticanja na obrazovnu politiku, tamo gdje bi imali odlučivati prosvjetni radnici itd.

Govor je snažno i široko odjeknuo, a objavljen je i kao brošura te je čitan u Hrvatskoj izvan Dalmacije.

Naravno, uočen odmah prvim nastupom, bio je uključen u društveno politička zbivanja. Prema raspoloživim podacima, bio je tajnikom Hrvatske stranke, čijim je predsjednikom bio dr. Ante Trumbić (advokat), potpredsjednikom Ante Biankini (ugledni dalmatinski političar i urednik »Narodnog lista« u Zadru). O aktivnosti u toj stranci malo je poznato.

Prema sačuvanim tekstovima izvještaja i govora koje je Machiedo imao u Saboru uočava se da je bio sistematičan, aktivan, uporan, odlučan u svemu što je radio. Neki od tih tekstova zanimljivi su s povijesnog gledišta i danas (na primjer o suzbijanju malarije, o otvorenju apoteke u Splitu).

Početkom 1. svjetskog rata, kao osviedočenog protivnika autonomaštva protuaustrijski orijentiranog i borca za pripajanje Dalmacije Hrvatskoj, austrijske ga vlasti zatvaraju, a po oslobođenju opet je zatvoren kraće vrijeme od okupacijskih talijanskih vlasti.

Političko djelovanje u razdoblju 1918 — 1921.

Hrabrost, odlučnost, rodoljublje dr. Jerka Machieda osobito su se pokazali u vrijeme okupacije Zadra od Talijana, 1919-1921. godine. On je ostao u Zadru. Kao jedan od vodećih rukovodilaca i političara Dalmatinskog sabora Machiedo je imao značajnu ulogu u borbi za slobodu Zadra i za njegovo pripajanje Jugoslavji. O tom djelovanju Šibenčanin, liječnik, povjesničar dr. Miloš Škarica piše:

»Za vrijeme prvog svjetskog rata bio je (dr. Machiedo) zbog svog protuaustrijskog stava zatvaran i proganjan te u početku 1919 godine vraćen na svoje mjesto u Zemaljski odbor.

Kad je koncem istog rata, dne 4. studenoga 1918. godine pristao na zadarsku obalu prvi talijanski torpiljer, da »u ime Entante« Italija preuzme vlast nad područjem predviđenim u Londonskom paktu, predao je po nalogu i u ime Vlade za Dalmaciju i kao njen član, Felice de Boccarduu protestnu notu protiv okupacije talijanskih trupa.

Uopće, bio je Macgiedo u to vrijeme glavni organizator otpora našeg življa u Zadru, kao i u čitavoj Dalmaciji. Radi toga su ga Talijani, skupa s mnogim istaknutim Hrvatima i Srbima neko vrijeme internirali u Sardiniji.

Nakon povratka u Zadar, ostao je dulje vrijeme jedan od vođa otpora, osobito bivao neslužben, ali praktično urednik »Našeg lista« sve do Rapallskog ugovora.«

Tako o njemu dr. M. Škarice. Dio sačuvane prepiske i arhivske dokumentacije govori o širini i odlučnosti kojom se dr. Machiedo borio za Zadar. Tema zaslužuje posebnu obradu. Izdavanje novina »Naš list«, koji je on dijelom uređivao, u kojem je pisao uvodne članke (mnogi od njih su cenzurirani pa u novinama nalazimo prazne površine) bili su dio bitke za Zadar. Čitajući te članke danas imamo svjedočanstvo teških zadarskih vremena, ali i dokaz hrabrosti i odlučnosti borbe ovog liječnika u tom vremenu (neki od tih članaka pretiskani su u mojoj knjizi tiskanoj ove godine). Kraj te teške borbe je poznat. Grad je Rapallskim ugovorom pripao i postao dijelom Italije, a brojni su stanovnici otišli u Split, Šibenik itd. Međutim, gubitkom Zadra, borci za Zadar zaslužuju poštovanje i danas zbog njihove ogorčene i hrabre borbe u kojoj su pred političkim kombinacijama velikih sila svijeta morali doživjeti neuspjeh.

Šibensko razdoblje, liječnik i ravnatelj Šibenske bolnice

Kad je Rapallskim ugovorom, 1921. g., Zadar pripao Italiji dalja borba da taj grad pripadne Jugoslaviji više nije imala nikakva izgleda za stanovnike Zadra. Među mnogima koji su napustili grad, ne želeći živjeti kao građani Italije, otišao je i dr. Jerko Machiedo. On je pošao na doedukaciju iz ftiziologije (tj. na specijalizaciju iz područja bolesti tuberkuloze pluća). Vratio se u zemlju i nastanio u Šibeniku gdje je dobio mjesto rukovodioca za poslove tuberkulozne zaštite i privremenog ravnatelja bolnice.

S obzirom na političku prošlost i značaj njegova djelovanja bilo je prirodno da u tek nastaloj državi, za koju se i on borio, ostane i postane ravnateljem šibenske bolnice. Ali, to se nije desilo. Prema svemu sudeći, iz političkih razloga, ravnateljem je postao, u stručnom i političkom životu, anonimni liječnik (što ne osporava njegovo korektno i pozitivno djelovanje kao ravnatelja od 1923. do 1928.). Dr. Machiedu nije preostalo drugo nego da se prilagodi uvjetima i prihvati se stručnog rada.

Malo je poznato o opsegu i kvaliteti stručnog rada koji je u to vrijeme obavljao dr. Machiedo u šibenskoj bolnici. Uopće, uništena arhivska dokumentacija za razdoblje rada bolnice od 1883. do 1945. g. gotovo onemogućava da saznamo detalje o radu bolnice u cjelini. Zna se da je dr. J. Machiedo rukovodio i radio kao internist jedne polovine Odjela za unutarnje bolesti te da je uz to vodio Dispanzer za bolesti tuberkuloze i da je vodio Odje za tuberkulozu pluća. Poznato je da je u to vrijeme provedena akcija sistematskih pregleda, zapravo, pregleda učenika šibenskih škola s ciljem otkrivanja tuberkuloze pluća.

U to vrijeme bio je jedan od rijetkih liječnika koji su se u Dalmaciji htjeli i bavili antituberkuloznom zdravstvenom zaštitom stanovništva i jedan od rijetkih u Hrvatskoj. Tada na tom terapijski gotovo nihilističkom području medicine malo je tko od liječnika htio da se bavi, a tako je bilo desetljećima kasnije. U to vrijeme terapijski malo nadežno i po zdravlje opasno za liječnika područje ftiziologje ne da nije privlačilo, nego upravo suprotno — odbijalo je liječnike da se njime bave.

(Nastavlja se)

PREHRAMBENO PODUZEĆE
»KRKA« — ŠIBENIK

Šibenik, 20. kolovoza 1992.
Broj: 2601/92.

Na temelju Odluke o pretvorbi prehrambenog poduzeća »Krka« u dioničko društvo i rješenja Agencije za restrukturiranje i razvoj Republike Hrvatske broj 05-11/92-06/3 od 12. kolovoza 1992. godine, objavljujemo

POZIV
ZA UPIS I KUPNJU DIONICA

1. Objavljujemo prodaju dionica Prehrambenog poduzeća »Krka« Šibenik, koje se prodajom dionica osobama iz članka 5. stavka 1. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća i članka 3. Uredbe o izmjeni i dopuni Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća, pretvara u dioničko društvo.
2. Pravo na kupnju 50% vrijednosti društvenog kapitala uz opći popust od 20% i 1% za svaku navršenu godinu radnog staža do maksimalnog iznosa od 20.000 DEM, imaju zaposleni i ranije zaposleni u poduzeću, zaposleni u pravnim osobama koji rade sredstvima u društvenom vlasništvu koje po Zakonu o pretvorbi ne podliježu pretvorbi i u pravnim osobama u državnom vlasništvu, te zaposleni u organima državne vlasti i u njima odgovarajućim organima i punoljetni državljani Republike Hrvatske u dijelu u kojem to nisu ostvarile osobe koje su naprijed navedene.
3. Iznos iznad 50% vrijednosti društvenog kapitala prodaje se bez popusta.
4. Pravo prvenstva pri kupnji dionica imaju zaposleni i ranije zaposleni u poduzeću.
5. Pozivaju se sve osobe iz točke 2. da u roku od 8 dana od dana objave poziva u »Šibenskom listu« prijave ponudu za upis dionica.
6. Uz ponudu za upis i kupnju dionica zainteresirani su dužni priložiti dokaz o ukupnom radnom stažu.
7. Ponude za upis se primaju u Prehrambenom poduzeću »Krka«, Kralja Zvonimira 12, kod direktora poduzeća.

MALI OGLASI

TELEFON: 25-606

PRODAJEM brod »Istranku«, dvije pente i vez u Mandalini. Telefon 34-986. (2597)

PRODAJEM pentu »Tomos 4«, duga osovina, nova. Cijena niža od prodajne. Javiti se na telefon 25-540 od 17 do 19 sati. (2598)

AUSTRALAC profesor s iskustvom u radu s djecom, podučava engleski. Telefon 42-777. (2599)

PLASTIČNI čamac dužine 3 m, schankomat 2000, 14 grupa i antikni namještaj, povoljno prodajem. Telefon 42-777. (2600)

PRODAJE se brod »Istranka« s natkabinom. Javiti se na telefon 23-909. (2601)

PRODAJM parcelu površine 12.000 četvornih metara po cijeni 2,5 DEM po metru u cjelini. Parcela se nalazi 300 m s lijeve strane ceste za Drniš u Bilicama. Javiti se na telefon 059/36-924. (2602)

PRODAJEM parcelu površine 500 četvornih metara u Bilicama, 150 metara udaljeno od spomenika. Cijena 10 DEM po metru. Javiti se na telefon 059/36-924. (2603)

IZNAJMLJUJEM dvokrevetnu sobu u Zagrebu dvjema solidnim studenticama, sa upotrebom kuhinje i kupaonice. Osigurano centralno grijanje. Za informacije javiti se na telefon 059/50-595, iza 16 sati. (2604)

PRODAJEM »MZ ETZ«, malo vožen, sačuvan kao nov. Cijena povoljna. Telefon 78-488. (2605)

PRODAJEM štenad istarskog kratkodlakog goniča, 2,5 mjeseca starosti. Roditelji gone svu divljač. Telefon 78-488. (2605)

IZNAJMLJUJEM jednosoban, namješten stan u privatnoj kući s posebnim ulazom. Nazvati tijekom cijelog dana na telefon 39-808. (2606)

IZNAJMLJUJEM jednosoban stan blizu centra grada. Informacije na telefon 42-850. (2607)

TRAŽIM dobro očuvanu kebu za papagaja. Ponude na telefon 23-601. (2608)

PRODAJEM »Volkswagen kamionet tip 69«, dobro očuvan, vrlo povoljno. Telefon 79-517. (2609)

PRODAJEM »Ladu 1200«. Javiti se na telefon 50-522. (2610)

PRODAJEM vanbrodski motor »Tomos« 4,5, duga osovina, novi. Telefon 53-638.

Dana 7. kolovoza 1992. godine preminula je u Zagrebu moja majka

JOSIPA PINA PATTIERA
rođ. SOLDO

u 70. godini života.
Posmrtni ostaci drage pokojnice bit će naknadno položeni u obiteljsku grobnicu u Šibeniku.
Hvala rodbini, znancima i sugrađanima koji su nam izrazili sućut.
Ožalošćeni sin Ivo s obitelji (46)

ISKAZI

JAVNE PORUKE »PRODANIH DUŠA«

Civilizacija je strašna biljka koja napreduje i cvate samo onda kad je natopljena suzama i krvlju.« Možda Arturo Graf nije sasma u pravu kad tako propovijeda, ali ima trenutaka, trajanja i događanja koji uvjeravaju da je sasvim u pravu. A zasigurno nema krivo ni sarajevski pjesnik A. Vuletić, koji u pismu što ga je odaslao iz (bivšeg?) sela Ravnog — razrušenog i popaljenog »od strane« srpsko-četničke gamadi — razglaba i o nekim (samo naoko čisto novinarskim) razmeđima, pritajama i prijevarama.

A on napisa i čitko potpisa sljedeće: »Sve ovo ne bih govorio, niti bih se baš sad javljao za riječ da su mi Dizarević i njegova udružba omogućili da sve ovo kažem u listu i kome bi i narod kome pripadam morao imati barem osamnaest posto i čitateljskih i financijskih i kadrovskih 'akcija', i da ovaj gospodin i njegovi suradnici mogu drmati i listom u Sarajevu i listom u Splitu, a meni da ostane da drmam 'kalašnjikovom' braneći spaljeno Ravno.« Baš tako. Hrvatsko selo Ravno za kojeg je, kad je napadnuto i spaljeno, a ljudi (uglavnom starčad) ubijeni, onaj vitez Alija rekao — »to nije naš rat«!

Vjerujemo da ne treba posebno naznačivati da dotični Dizarević jest (i da se o njemu radi) sarajevski (honorarni, dabome!) suradnik (zasad) jedinog južnohrvatskog (iliti dalmatinskog) dnevnika. Koji takoreći danomice U POTONJE VRIJEME jauče iz »sigurnog« sarajevskog skloništa. Iz kojega se (jer je NJEMU i njemu sličnima vazda bilo sigurno!) prema Splitu i (uglavnom) južnohrvatskom čitateljstvu upućuju »novokomponovane jadikovke« kao da je zaboravljeno da su Dizdarević i njegova komunjarsko-unitaristička bratija još koliko jučer naveliko (i s velikim slovnim naslovima na stranicama bratstvojednakostvujećeg sarajevskog dnevnika) piskarali o »povampirenim ustaškim bojovnicima« koji napadaju »goloruki narod«. Zna se koji je to narod bio goloruk! A bajni jedini južnohrvatski (iliti dalmatinski) dnevnik preuzima takvog spisatelja. Preuzima ga na liniji istomišljeništva. Kao što je preuzimana i ona drugarica što se toliko »iskazala« prostitutnim člankom o Kijevu da su se nad tom (unitarističkom i boljševičkom?) bljuvotinom zgrozili ČAK I NJENI DOJUČERAŠNJI člankonaručioci.

Okupila se, eto, bratija na jednom mjestu i s jednim (odavno znanim i »pročitanim«) ciljem i zadatkom — našli su se u kolu uništivača svega što je sveto i hrvatsko. A tobožnji su pripadnici hrvatskog naroda. Budući da papir svašta (i sve) podnese — pa će netko s pravom kazati da »podnosi« i ove moje »sumnjive« osvrte na tuđe kukavičluke, prostote, kurvanjske podatosti i ogavnosti — moramo naznačiti DA NAS NE IZNENAĐUJE PRODANOST TIH »PRODANIH DUŠA«. Znamo ih ne od jučer. A to što su se okupili na jednom mjestu i u listu što se tiska u slavnome Splitu samo je dokaz POMALO GLUPE HRVATSKE TOLERANCIJE. Jer bi vraga — u ime tobožnje i tako nazvane demokracije — trebala dopuštati antihrvatska štiva. Bome da ne bi — u normalnim vremenima. Svakako.

Civilizacija je, uistinu, strašna biljka. Samo civiliziranim se ne može nazivati onaj koji (i tko) dopušta da ga primitivci provode »žedna preko vode«. Ima, nažalost, ljudi i sredina koji te opačine ne vide. A imunost je odraz importiranog (i od domicilaca širenog) otrova. Baš tako.

KOLOSIJECI

BLJUVOTINE NEZASITNIH CRVENIH AGITPROPOVACA

Mi smo, dokazano, najpacifističkiji narod na svijetu, tragične žrtve doslovno shvaćenog kršćanstva i kršćanske moralne pouke: ne ubij! i — tko tebe kamenom, ti njega kruhom! Nikada nismo osvajali tuđe zemlje, nikada nismo nametali svoje gospodstvo i svoju vlast drugim zemljama i narodima. I nikada se nismo služili silom. Radićevsku mirotvornu politiku mogao je dati samo takav narod kao što je hrvatski. Jedini put u povijesti reagirali smo represivno u doba N D H, i to nam se ne zaboravlja. Što su sve drugi narodi radili, i sebi i drugima, kako su se borili i koliko ubijali da bi se održali, i to ništa. Ali kad su to jednom učinili Hrvati, onda je to genocid. Oni to nisu smjeli učiniti, morali su na sve ostati pasivni, dići ruke pred svim prijetnjama i pristati — da nestanu.«

Tako piše, to jest ISTINU KAZUJE i ČINJENICE POVIJESTI svjedoči vrsni naš književnik Jelčić, jedan iz (ne baš obilate) plejade hrvatskih spisatelja kojima se ne može pristaviti zlobno pitanje: gdje ste bili kad je, u proteklih 47 godina, grmjelo?! I upravo to tom kazivanju daje pečat čistoće i ljudskosti, daje i u trenucima kad se, reklo bi se između zagrada, dade naslutiti TEORETSKI OTKLON od temeljne mislene potke. Radi se (ili bi se moglo raditi!) zapravo o tome da se, konačno, izrekne usporednica između nasrtaja na hrvatske oružnike u Srbu 1941. i masakra hrvatskih mladih redarstvenika u famoznom Borovu Selu.

Za neke (a zna se i koje i kakve) takvo promišljanje znači (gle, molim te lijepo!) zatir tzv. antifašističke borbe, kao da ustanička četnička gamad nije i 1941. godine, ubojstvima nedužnih oružnika i paležom hrvatskih sela, bila na istom TRAGU velikosrblja i planskog uništavanja svega što je hrvatsko. Ako netko (a ima ih i u Šibeniku, ima ih koji takve umotvorine potpisuju i u javnim glasilima, DANAS i OVDJE!) pod antifašističkom rabotom utvrđuje i nasrtaje na obnašače reda u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj — onda se, to jest u tom slučaju, NEMA O ČEMU RAZGOVARATI. Jer bi trebalo KONKRETNO DJELOVATI. Mi možemo pokušati shvatiti ljude koji u partizanskim junacima vide i one koji su četničke kokarde u pet prije 12 (a ponekad i NAKON toga) zamijenili krvavom zvijezdom petokrakom — ali ih ne možemo prigrliti da jesu Hrvati. To što ih je jadna hrvatska majka othranila ne znači ama baš ništa. Znači — ili bi moglo značiti, zapravo ono najgore!

Budući da ima i u Šibeniku ljudi koji imaju NEMIRNU SAVJEST, kojima »šahovnica« JOŠ UVIJEK predstavlja Antišinu zastavu, mi ćemo bez okolišanja kazati: hrvatski je stijeg odvajkada jedan te isti, kao što je i njihovo orjunaško-komunjarsko opredjeljenje previše dobro znano. Udruženi s gadovima koji se i danas ne odriču svojih udarnih grupa i agitpropovskih bljuvotina oni ČINE (i tu nam se nimalo ne pričinja) vječnu stražu antihrvatstva. Bez obzira na to kakvom se odorom prekriva. Jer, ako se dobro sagleda onda je KOMUNIZAM nanio više zla hrvatstvu nego SVI STRANI ZAVOJEVAČI skupa.

Lukavi kakvi već desetljećima jesu, prijetvorni do iznemoglosti, boljševici uvijek isto rezoniraju. Nema vage za mjerenja njihova nepoštenja ni KAZNE ZA NJIHOVE ZLOČINE. Opajdaši uživaju krvave penzije.

PRIPREMIO: ĐURO BEĆIR

ŽIVKO NIMAC

OTKLONI

ZLIKOVCI NA ZAJEDNIČKOM KRVAVOM POSLU

Nastala usred bezumlja tlačenja, istrebljivanja, proganjanja, pustošenja i uništenja, biblijska misao ne vidi drugog puta izbavljenja potlačenih i ugroženih no u sili protuudarca: »Neka zlo stigne silnika, neka mu udarac vrati udarcem«! I, naravno, onda takve postupke, i sve oblike svetoga rata ne smatra nasilnima već sredstvom iskorjenjivanja zla u svijetu.

Ali, jamačno, lako se prekoračuje granica između pravednog i neopravdanog nasilja. Žigošući, na jednoj strani, sva zlodjela u ime pravednosti, a dopuštajući, na drugoj, sva nasilja za njihovo suzbijanje, biblijska misao uvida svoje upletanje u stupice protuslovlja i dvoznačnosti. Stoga će, nasuprot odobravanju osvetničke razorne sile, ustati i protu zlodjela koja znače nepravedna nasilja, spominjući izrijekom: raseljavanje pučanstva, paranja trudnica, spaljivanja, smrskavanja dojenčadi o stijenu, te ugnjetavanje pridošlica.

Premda naznačeno predstavlja malo labaviji navod iz jednog po svemu aktualnog povijesnog ogleda jednog hrvatskog historičara, i mada je, posve sigurno, sav taj znanstveni promišljaj »tekao« u odrednicama kako je svako nasilje plod mržnje i opreka ljubavi — NEPRIJEPORNA JE ISTINA da je ponekad (da ne ustvrdimo uvijek) promašeno i glupo opraštati. Oprost kao zaborav jest u teoriji života dobro znana izrijeka, ali — može li se tako lako (i bez zazora) praštati djecoubojicama, silovateljima i palikućama. Može li?

Budući da sami sebi ne postavljamo takvo (nedorečeno) pitanje — bit će smisla (a zasigurno i potrebe) da se s njima, bez obzira na sve rastezljivosti, pozabavi čovjek koji mi je, baš minulih dana, tu, na kupalištu Jadrija, onako ćaskajući i kao da neće (i kao da ga se ne tiče!) rekao: »Ma prestani, čovječe, s onim mudrovanjima, zar ne znaš koliko su ONI moćni i na što su sve pripravni i spremni. Što te nagoni da ispravljaš krive Drine u vrijeme kad se stvari još mogu izmijeniti. Ne pripovijedam ti ja o nama, kako ti pišeš, komunjarama, već o Čedima koji još čuče na Prokljanu.«

Tako je, otprilike, govorio moj dugogodišnji znanik. I možda je imao pravo. Možda će biti u pravu. Pa ako je i bilo vazda MOGUĆIH NESPORAZUMA — onda ih valja, to jest treba, ispraviti. Moramo promišljanja s manje ograda predočiti. A stvar se, zapravo, svodi na ČINJENICU da mi (i vjerujemo da u tome nismo usamljeni) za sadašnje naše, to jest hrvatske teškoće, NE KRIVIMO SAMO I ISKLJUČIVO neljude iz srpskog naroda. Ne bacamo se na njih kamenjem dobrano zarad toga što smo UVJERENI U ČINJENICU da su oni svoj krvavi ples zaplesali još u tijeku tzv. narodnooslobodilačke borbe. Zaplesali su ga s hrvatskim boljševicima. Koji su počesto krvavije obračunavali s HRVATSTVOM nego njihovi lukavi izdavatelji naredbi.

To je bilo i to jest tako. A oni polunavodi iz začetih rečenica ovog osvrta govore sasma dostatno o SVEMU. Pa i o ČINJENICI da BOLJŠEVICI NISU DOBILI ONO ŠTO SU ZASLUŽILI. I neka im bude oprošteno. Neka im bude i zaboravljeno pod uvjetom da se nađu tamo gdje im i jest mjesto — u mišjim rupama. Jer, da okončamo, ako im četnici (oni bivši i sadašnji!) nisu braća — bome da jesu ortaci na skupnom ZADATKU ZATIRANJA SVEGA ŠTO JE HRVATSKO. A nekima to, kao, nije jasno!

DVOUMICE

AKO ŠUTE NE ZNAČI DA SU ČETNICI

Vuk će prebivati s janjetom, ris ležati s kozlićem, tele i lavić pasti zajedno, a mladunčad njihova skupa će ruke zavlačiti u leglo zmijinje«. Tako je, ako nas pribilježe ne varaju, govorio prorok Izaija. Tako, premda ne u dlaku isto, poučavaju i neki drugi. I kad se dobro razmisli i sve kako valja (i kako se htjelo) shvati — bome da u tom (ili nekom sličnom) mudroslovlju sve što jest — jest kako treba. Loše je samo to što se u praksi počesto (ili barem ponekad) teorija zacrveni pred okrutnim činjenicama. Jer oni koji govore o bratstvu — ubijaju tzv. braću, jer oni koji se pozivaju na slobodu — tlače, jer oni koji bi oslobađali — porobljavaju.

Iako se ponekad nije ni lako ni jednostavno odrediti, to jest valjano i pošteno postaviti spram nekih ODREĐENIH DOGAĐANJA — bome da se mora — u slučajevima kad prijeko treba — izreći nezaobilazna prosudba. Kao, recimo, protivljenje da se SVE Srbe metne u istu vreću. Kao što je autoru ovih skromnih osvrta pristavio jedan znanac, jer je bio, kako reče, ogorčen tiskovinom u raščlambama, napisom dakle u kojem se raspravljalo o tzv. četničkoj vjeri u hrvatsku zaboravnost. Iznenađen je, veli, bio tvrdnjom da su rijetki Srbi koji su »ošinuli po zlodjelima svojih«.

Kako se radi o čovjeku u čije se, što se ono kaže, hrvatstvo ne može sumnjati, jer se NIJE BOJAO hrvatovati i u onim gubavim vremenima — reći ćemo: mi ne velimo a još manje tvrdimo, da SRBI NE OSUĐUJU ZLOČINE četnika, ali moramo ponoviti da je od ljudi s kojima smo razgovarali SAMO JEDAN bio decidiran u ocjeni neljudskih djela svojih sunarodnjaka. To je ČINJENICA I ISTINA. A ponavljamo je i porad jedne druge činjenice, one — da su nam se TUŽILI I POTUŽIVALI srpski ljudi kako im susjedi ne daju pozdrav, ali ni tada nisu bili spremni (ni pripremni) izreći ono što ČOVJEK od njih očekuje. Mi se ne želimo (niti kanimo) igrati detektiva i prorokovati što bi »da je i njih Mladić sa svojima pohodio« dosad čudnovato NEISKAZANI Srbi radili (jer bi tada, i u tom slučaju, govorenje postalo bezbolnim!), ne želimo, velimo, o tome odviše promišljati, ali... iznenađenja je bilo (i ima) na sve strane.

O tome se, dakle, radilo. U tom procijepu nesnalaženja (ili vrludanja, tko bi ga znao) leži — a ponekad se i prikriva — valjan odnos spram ljudi što pripadaju srpskom narodnosnom korpusu. Jer, ako su jedni IZNENAĐENI ŠUTNJOM, oni drugi — i tko će im dokazati da nisu u pravu — baš tu šutnju rabe kao (doista mogući) DOKAZ za realno variranje praktične teme »što bi bilo da ih je i ovdje bilo«!. S tom inačicom ne treba žuriti, ali je, dabome, ne valja ni sasma zaboraviti. Jer ima PRIMJERNIH DOKAZA (tu u ovom našem šibenskom zaleđu) kako su se DOJUČERAŠNJI UMILATI SRBOJANJCI PREINAČILI U KRVOLOKE, PALIKUĆE I SILOVATELJE. To je nepobitno.

Samo, da zaključak ne bi nalikovao OPĆEM PROKAZANJU — ponovit ćemo sljedeće: SLAŽEMO se s onima koji SE ZALAŽU za to da se, ma dok je i jednog poštenog Srbina, za zlodjelnike ne koristi, to jest rabi MNOŽINA. Jer su jedno Srbi, ma su drugo Veliko-Srbi, a sasvim treće četnici! Iako je ponekad (i nekima) teško razlučiti te POJMOVE. Posebice je teško — ako se ne želi. Druga je stvar ako se NE MOŽE. Dabome.